

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Paweł Bachmat

Typy sprzedajności i przekupstwa

kwalifikowane znamieniem

naruszenia przepisów prawa

(art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k.)

Warszawa 2014

Spis treści

I. Wpływ typizacji kazuistycznej.....	3
II. Wyniki badania aktowego.....	10
1. Przedmiot, metoda i cele badania.....	10
2. Jak przestępstwo wyszło na jaw, skąd pochodzą informacje o czynie.....	16
3. Kwalifikacje prawne czynu w wyroku kończącym postępowanie	21
3.1. Obraz kwalifikacji prawnych.....	21
3.2. Zbieg przepisów i zbieg przestępstw	27
3.3. Ewolucja kwalifikacji prawnych w toku postępowania.....	32
4. Naruszenie przepisów prawa	34
4.1. Uwagi wprowadzające.....	34
5. Postawa oskarżonego na koniec postępowania	43
6. Kary i środki	44
6.1. Uwagi ogólne.....	44
6.2. Typ z art. 228 § 3 k.k.	44
6.3. Typ z art. 229 § 3 k.k.	49
7. Okoliczności popełnienia czynu	56
7.1. Motywacja przekupującego/rodzaj załatwianej sprawy.....	56
7.2. Kto był beneficjentem udzielenia łapówki?	62
7.3. Rodzaj funkcji publicznej	64
7.4. Korupcyjna inicjatywa i jej skuteczność	65
8. Środki łapownictwa	66
III. Wnioski	71

I. Wpływ typizacji kazuistycznej

Decyzja ustawodawcy prowadząca do wyodrębnienia w przepisach art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. cięższych typów sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p., kwalifikowanych poprzez powiązanie zachowania sprawcy ze znamieniem „naruszenia przepisów prawa”, stanowi przykład wykorzystania techniki typizacji kazuistycznej przy konstruowaniu opisu czynu zabronionego¹. Pod rządami obowiązującej kodyfikacji karnej znaczenie tej techniki legislacyjnej zdecydowanie wzrosło przy budowie ustawowej określoności poszczególnych typów przestępstw korupcyjnych. Zasadniczo jej wpływ można zaobserwować na poziomie wyodrębnienia typu przestępstwa oraz uszczegółowienia zakresu pojedynczego znamienia, co w grupie przestępstw korupcyjnych dało o sobie znać w czterech odsłonach.

Po pierwsze, ustawodawca zidentyfikował nowe obszary potencjalnie zagrożone praktykami korupcyjnymi, w których walka z korupcją ma być prowadzona przy wykorzystaniu regulacji prawnokarnej. Wśród nich znalazły się instytucje wyborów i referendum, zawody sportowe, działalność biznesowa, rynek leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego i wyrobów medycznych. W konsekwencji w treści samego kodeksu karnego, jak również w obowiązujących równolegle ustawach szczególnych, przybyło wiele nowych typów przestępstw korupcyjnych, bądź to reaktywowanych po okresie niebytu w porządku prawnym (przypadek korupcji wyborczej z art. 250a § 1 i 2 k.k., znanej k.k. z 1932 r. – por. z zastrzeżeniem odmienności znamion art. 121-122², a pominiętej w k.k. z 1969 r.³), bądź też zupełnie nieznanymi wcześniej polskiemu ustawodawstwu (por. art. 230a §

¹ Na temat wykorzystania dwóch technik typizacji: kazuistycznej i syntetycznej przy konstruowaniu poszczególnych typów przestępstw zob. szerzej T. Bojarski, *Odmiany podstawowych typów przestępstw w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982, s. 32-36.

² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny, Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 571). Dla porządku należy przypomnieć, iż w zakresie przeciwdziałania korupcji wyborczej k.k. z 1932 r. przewidywał jeszcze jedno przestępstwo, nie mające odpowiednika w obowiązującym k.k. Stosownie do art. 123 k.k. z 1932 r., ściganiu podlegało przyjęcie albo żądanie łapówki za wywarcie wpływu na sposób głosowania uprawnionego lub powstrzymanie się od głosowania.

³ Ustawa z 19 kwietnia 1969 r.- Kodeks karny, Dz. U. z 1969 r. Nr 13, poz. 94.

1-2 k.k., art. 296a § 1-4 k.k., [uchylony art. 296b § 1 i 2 k.k.]⁴, art. 46 § 1-4, art. art. 48 § 1-3 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (dalej: UoS)⁵, art. 128 ustawy – Prawo farmaceutyczne⁶, [uchylone art. 192b ust. 1 i 2 oraz art. 192c ust. 1 i 2 ustawy – o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁷]⁸, art. 54 ust. 1-4 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (dalej: URefLek)⁹. Dołączyły one do niejako tradycyjnych już przestępstw korupcyjnych (art. 228 § 1-5, 229 § 1-5, 230 1-2, 302 § 2-3 k.k.), mających swoje odpowiedniki we wcześniejszych kodyfikacjach tj.: kodeksie karnym z 1969 r. (por. art. 239 § 1-3, 240, 241 § 1-4 i 244) oraz kodeksie karnym z 1932 r. (por. art. 134, 135, 279 § 1-2, 290 § 1-2), a także art. 10 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 listopada 1938 r. o ochronie niektórych interesów państwa¹⁰.

Po drugie, typizacja kazuistyczna legła u podstaw zdefiniowania w kodeksie karnym pojęcia osoby pełniącej funkcję publiczną, które, jako znamię normatywne, określone w art. 115 § 19 k.k., zostało wykorzystane przez ustawodawcę, jako kluczowe znamię w opisie trzech przestępstw korupcyjnych: sprzedajności o.p.f.p. (art. 228 § 1 k.k.), przekupstwa o.p.f.p. (art. 229 § 1 k.k.) oraz czynnej strony płatnej protekcji (art. 230a § 1 k.k.). Definicja osoby pełniącej funkcję publiczną nie znalazła się w kodeksie karnym w dniu jego wejścia w życie. Zaczęła obowiązywać później, z dniem 1 lipca 2013 r., w następstwie nowelizacji z 13 czerwca 2003 r., zwanej

⁴ Art. 296b k.k. został uchylony przez art. 64 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U.10.127.857). Przepis przestał obowiązywać z dniem 16 października 2010 r.

⁵ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Dz. U. z 2010 r., Nr 127, poz. 857.

⁶ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, Dz. U. z 2008 r., Nr. 45, poz. 271 (tekst jednolity) ze zm.

⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz. U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027 (tekst jedn.).

⁸ Art. 192b i 192c zostały uchylone przez art. 63 pkt 37 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz.U.11.122.696). Przepisy przestały obowiązywać z dniem 1 stycznia 2012 r.

⁹ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, Dz. U. z 2011 r., Nr 122, poz. 696.

¹⁰ Dz. U. z 1938 r., nr 91, poz. 623.

potocznie nowelą antykorupcyjną¹¹. Stosownie do przepisu art. 115 § 19 k.k. w pojęciu osoby pełniącej funkcję publiczną wyróżnione zostały cztery zasadnicze kategorie zbiorcze. Są to:

1. funkcjonariusz publiczny,
2. członek organu samorządowego,
3. osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe,
4. inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową

W kolejnych latach ustawodawca kontynuował proces egzemplifikacyjnego uszczegółowienia zakresu znamienia osoby pełniącej funkcję publiczną, co przybrało formę korekt wprowadzanych do definicji funkcjonariusza publicznego - pojęcia składowego o.p.f.p., zdefiniowanego oddzielnie w art. 115 § 13 k.k. Zmiany dokonane po 1 lipca 2013 r. polegały na:

- dodaniu pkt 2a, na podstawie którego do grona funkcjonariuszy publicznych włączono posłów do Parlamentu Europejskiego¹²;
- modyfikacji treści pkt 3¹³, co objęło: usunięcie kategorii „osoby orzekającej w sprawach o wykroczenia”, włączenie do grona funkcjonariuszy publicznych „funkcjonariusza finansowego organu postępowania przygotowawczego lub

¹¹ Art. 115 § 19 k.k. dodany przez art. 1 pkt 3 lit. b) ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r., Nr 111, poz. 1061).

¹² Art. 115 § 13 pkt 2a został dodany przez art. 179 pkt 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. - Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego (Dz.U.2004.25.219) z dniem 1 marca 2004 r.

¹³ Dla porządku należy w tym miejscu przypomnieć, że pkt 3 art. 115 § 13 k.k. był modyfikowany już wcześniej. Zmiana polegała na zastąpieniu terminu „zawodowy kurator sądowy” szerszym terminem „kurator sądowy”, obejmującym sądowych kuratorów zawodowych i społecznych. Art. 115 § 13 pkt 3 zmieniony przez art. 95 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U.2001.98.1071) z dniem 1 stycznia 2002 r.

organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego”¹⁴ oraz „syndyka”, „nadzorcę sądowego” i „zarządcę”¹⁵;

- dodaniu pkt 9, mocą którego do grona funkcjonariuszy publicznych włączono „pracownika międzynarodowego trybunału karnego”, o ile nie pełni w nim „wyłącznie czynności usługowych”¹⁶.

Kazuistyczny charakter definicji osoby pełniącej funkcję publiczną przejawia się w jeszcze jednym aspekcie. Polega on na włączeniu w zakres pełnienia funkcji publicznej zadań realizowanych przez podmioty *sensu stricte* prywatne, scedowanych na ich rzecz przez państwo wyniku procesu prywatyzacji zadań publicznych. Zabieg ten przekłada się bezpośrednio na zakres kryminalizacji przestępstw korupcyjnych, w których opisie zostało wykorzystane znamię o.p.f.p. W rezultacie takie osoby, jak np. kontrolerzy biletów, diagności stacji obsługi pojazdów, czy lekarze w niepublicznych zakładach opieki społecznej, stały się zdadne do ponoszenia odpowiedzialności karnej za przyjęcie łapówki w związku z pełnioną funkcją na równi z policjantami czy urzędnikami administracji publicznej. Analogicznie mogą oni również wystąpić w roli przedmiotu oddziaływania sprawcy przekupstwa.

Po trzecie, w drodze nowelizacji k.k. z dnia 9 września 2000 r.¹⁷, dzięki wprowadzeniu przepisów art. 228 § 6 k.k. i art. 229 § 5 k.k., ustawodawca rozszerzył za pomocą tzw. klauzul asymilacyjnych¹⁸ zakres kryminalizacji przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p., obejmując nim zachowania popełnione przez

¹⁴ Art. 115 § 13 pkt 3 został zmieniony przez art. 5 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2005.178.1479) z dniem 17 grudnia 2005 r.

¹⁵ Art. 115 § 13 pkt 3 został zmieniony przez art. 22 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o licencji syndyka (Dz.U.2007.123.850) z dniem 10 października 2007 r.

¹⁶ Art. 115 § 13 pkt 9 dodany został przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 20 maja 2010 r. (Dz.U.2010.98.626) zmieniającej nin. ustawę z dniem 8 września 2010 r.

¹⁷ Art. 228 § 6 k.k. i art. 229 § 5 k.k. zostały wprowadzone art. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 9 września 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawy o zamówieniach publicznych oraz ustawy Prawo bankowe, Dz. U. z 2000 r. Nr 93, poz. 1027. Przepisy weszły w życie z dniem 4 lutego 2001 r.

¹⁸ Szerzej na temat klauzul asymilacyjnych z art. 228 § 6 k.k. i art. 229 § 5 k.k. zob. C. Nowak, *Korupcja w polskim prawie karnym na tle uregulowań międzynarodowych*, Warszawa 2008, s. 359-369.

osoby pełniące funkcję publiczną w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej lub podjęte wobec takich osób.

Zgodnie z art. 228 § 6 k.k., kary określone w art. 228 § 1-5 k.k. znajdują zastosowanie nie tylko do krajowych o.p.f.p., ale również ich zagranicznych odpowiedników, dopuszczających się przestępstw sprzedajności w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwach obcych lub organizacjach międzynarodowych. Z kolei stosownie do analogicznej regulacji zawartej w art. 229 § 5 k.k., karom określonym w art. 229 § 1-4 k.k. podlegać będzie nie tylko sprawca przekupstwa krajowej o.p.f.p., ale również na zasadzie odpowiedniości ten, kto udziela albo obiecuje udzielić łapówki osobie pełniącej funkcję publiczną w państwie obcym lub organizacji międzynarodowej, w związku z pełnieniem tej funkcji.

Wymienione przepisy mówią wprawdzie o „odpowiednim podleganiu karom”. Nie ulega jednak wątpliwości, że w pierwszym przypadku, na mocy klauzuli z art. 228 § 6 k.k., ustawodawca rozszerzył podmiotowy zakres kryminalizacji zorientowany na znamię sprawcy czynów sprzedajności. W drugim zaś, zgodnie z dyspozycją art. 229 § 5 k.k., powiększenie zasięgu kryminalizacji przestępstw przekupstwa jest wynikiem rozszerzenia o nowe kategorie zakresu znamienia przedmiotu czynności wykonawczej.

Po czwarte, przy konstruowaniu poszczególnych typów przestępstw korupcyjnych, zarówno w ich tradycyjnym, jak i tym nowym obszarze kryminalizacji, ustawodawca sięgał coraz chętniej do typów zmodyfikowanych. Głównie przejawiało się to we wprowadzeniu typów uprzywilejowanych wypadkiem mniejszej wagi. We wskazanym okresie ich liczba wyraźnie wzrosła, sięgając aż 18 przypadków (w porównaniu z dwoma w k.k. z 1969 r.)¹⁹.

¹⁹ Wśród nich znalazły się typy uprzywilejowane: sprzedajności i przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną (art. 228 § 2 k.k. i art. 229 § 2 k.k.), bierniej i czynnej strony płatnej protekcji (art. 230 § 2 k.k. i art. 230a § 2 k.k.), bierniej i czynnej strony korupcji wyborczej i referendalnej (art. 250a § 3 w zw. z § 1 i 2 k.k.), bierniej i czynnej strony korupcji menadżerskiej (art. 296a § 3 w zw. z § 1 i 2 k.k.), sprzedajności i przekupstwa w sporcie (art. 46 § 3 w zw. z § 1 i 2 UoS) oraz bierniej i czynnej strony płatnej protekcji w sporcie (art. 48 § 3 w zw. z § 1 i 2 UoS), szczególnych przypadków bierniej i czynnej strony korupcji popełnionej w związku z refundacją leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia oraz wyrobów medycznych (art. 54 ust. 5 - łącznie w odniesieniu do 6 typów z ust. 1, 2, 3 oraz z ust. 4 w zw. z ust. 1, 2, 3 URefLek). Szerzej na ten temat zob. P. Bachmat, *Drobna korupcja na przykładzie przestępstw z art. 228 § 2 k.k. i art. 229 § 2 k.k. w ujęciu doktryny i ocenach sądów*, Prawo w Działaniu 11/2012, s. 131-132.

Ta wzrostowa tendencja nie objęła natomiast tak silnie typów kwalifikowanych. W grupie przestępstw korupcyjnych w większości przypadków ustawodawca nie zdecydował się na zmodyfikowanie typów podstawowych znamionami kwalifikującymi, determinującymi surowszą odpowiedzialność karną sprawcy. Tak więc w obecnym stanie prawnym w grupie przestępstw korupcyjnych typy kwalifikowane pozostają rozwiązaniem wyjątkowym. Towarzyszą tradycyjnie sprzedajności i przekupstwu o.p.f.p. (art. 228 § 3-5 k.k. i art. 229 § 3-4 k.k.). Z kolei wśród nowowprowadzonych przestępstw korupcyjnych wyodrębniono je tylko przy przestępstwach sprzedajności menadżerskiej (art. 296a § 4 k.k.) oraz sprzedajności i przekupstwa popełnianych w związku z zawodami sportowymi (art. 46 ust. 4 UoS).

Zasięg oddziaływania typizacji kazuistycznej okazał się tu zatem ograniczony. Do pewnego stopnia stanowi to efekt niekonsekwencji ustawodawcy, który, wśród nowowprowadzonych przestępstw korupcyjnych, znamię „żądania” korzyści lub jej obietnicy ulokował w ustawowym opisie typów podstawowych łapownictwa biernego, obok charakterystycznego dla nich znamienia „przyjmowania” (por. art. 296a § 1 k.k., art. 46 ust. 1 UoS oraz art. 54 ust. 1, 2 i 3 URefLek²⁰). Jest to rozwiązanie dalece kontrowersyjne, jako że prowadzi do zrównania prawnokarnej oceny zachowań, charakteryzujących się w istocie różnym stopniem społecznej szkodliwości. Podobnie stypizowane było niegdyś przestępstwo sprzedajności o.p.f.p. w jego pierwotnym brzmieniu zaraz po wejściu w życie k.k. (por. art. 228 § 1 k.k. w brzmieniu z dnia 1.09.1998 r.)²¹. Takie ujęcie spotkało się z krytyczną oceną doktryny, która przekonująco wskazywała wówczas, że stopień społecznej szkodliwości czynów sprzedajności, polegających na ostentacyjnym inicjowaniu łapówki żądaniem wyartykułowanym przez o.p.f.p. jest zdecydowanie wyższy²². W efekcie

²⁰ Dla porządku należy nadmienić, że znamię „żądania” występuje jako znamię czasownikowe w ustawowym opisie typu kwalifikowanego z art. 46 ust. 4 UoS, obok znamienia „przyjmuje”. Jest to jednak jedynie konsekwencja stylizacyjna, wynikająca z faktu odwołania się w ust. 4 do typu podstawowego, określonego w ust. 1 tegoż artykułu, gdzie oba te znamiona użyto do stypizowania typu podstawowego sprzedajności w sporcie. Sam typ kwalifikowany z ust. 4 został natomiast stworzony wokół znamienia charakteryzującego wielkość środka korupcji, a mianowicie: „korzyści majątkowej znacznej wartości”.

²¹ Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553.

²² M. Mozgawa, J. Szumski, Kodeks karny w ocenie doktryny i publicystyki (w:) racjonalna reforma prawa karnego, pod red. A. Zolla, Warszawa 2001, s. 41-42; M. Surkont, Uregulowanie sprzedajności w projekcie kodeksu karnego, Przegląd Sądowy 7-8/1995, s. 109, tenże: Z zagadnień

ustawodawca dokonał migracji znamienia czasownikowego „żądania” do typu kwalifikowanego. Nowelizacją z dnia 13 czerwca 2003 r. przeniósł je do art. 228 § 4 k.k., lokując obok znamienia „uzależniania”, którego realizacja, podobnie jak to ma miejsce przy „żądaniu” implikuje, że to sprawca występuje z korupcyjną inicjatywą²³.

Na tle generalnie rosnącej puli różnych typów przestępstw korupcyjnych, z zastrzeżeniem ograniczonego przełożenia tego wzrostu na liczbę typów kwalifikowanych, jedynie w dwóch obszarach kryminalizacji antykorupcyjnej, ustawodawca dostrzegł potrzebę surowszego potraktowania sprawców korupcji powiązanej z naruszeniem przepisów prawa lub z założeniem doprowadzenia do takiego naruszenia. Chodzi tu o kwalifikowane przypadki sprzedajności i przekupstwa popełnione w związku z pełnieniem funkcji publicznej, określone w art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. oraz przekupstwa farmaceutycznego (art. 128 UPrF). Do pewnego stopnia w podobnym kierunku idzie także kryminalizacja czynnej strony płatnej protekcji (art. 230a § 1 k.k.), gdzie osoba opłacająca pośrednictwo w załatwieniu sprawy wpływu udziela łapówki albo jej obietnicy za działanie polegające na bezprawnym, więc polegającym na naruszeniu przepisów, wywarceniu wpływu na decyzję, działanie lub zaniechanie o.p.f.p. w związku z pełnieniem tej funkcji.

odpowiedzialności za łapownictwo w kodeksie karnym z 1997 r., Przegląd Sądowy 5/1998, s. 40; A. Kryże, P. Niedzielak, K. Petryna, T. Wirzman, Kodeksy karne do poprawki. Opracowanie sędziów warszawskich. Dodatek do „Gazety Sądowej” 7-8/1999, s. VII.

²³ Art. 228 § 1 k.k. został zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Zmiana weszła w życie z dniem 1 lipca 2003 r.

II. Wyniki badania aktowego

1. Przedmiot, metoda i cele badania

Przedmiotem badania była praktyka stosowania przepisów art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k., w których ustawodawca przewidział surowszą odpowiedzialność sprawców przestępstw sprzedajności i przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną, ze względu na powiązanie aktu korupcji z naruszeniem lub intencją skłonienia do naruszenia przepisów prawa przez o.p.f.p.

Z informacji uzyskanych w Wydziale Statystyki Departamentu Organizacyjnego Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że wśród wszystkich typów przestępstw sprzedajności i przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną typy kwalifikowane znamieniem naruszenia przepisów prawa są najliczniejsze. Przekraczając łączną liczbę pozostałych typów z art. 228 i 229 k.k., a także wszystkich pozostałych przestępstw korupcyjnych, statystycznie stanowią zasadniczy trzon przestępczości korupcyjnej w Polsce.

Tabela 1 poniżej prezentuje szczegółowo liczbę przypadków prawomocnego osądzenia dorosłych sprawców przestępstw z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. według czynu głównego²⁴, zaś wykres 2 i tabela 2 – według wszystkich czynów. Dla porównania dołączono liczbę ogółem osądzonych sprawców wszystkich przestępstw sprzedajności (art. 228 § 1-6 k.k.) i przekupstwa (art. 229 § 1-5 k.k.) osoby pełniącej funkcję publiczną. Z uwagi na to, iż obowiązujący kodeks karny wszedł w życie 1 września 1998 r., pełna roczna statystyka rozpoczyna się od roku 1999.

²⁴ Liczba ogółem osądzonych w statystyce Ministerstwa Sprawiedliwości obejmuje co do zasady przypadki: skazania, warunkowego umorzenia, umorzenia, uniewinnienia oraz odstąpienia od wymierzenia kary.

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

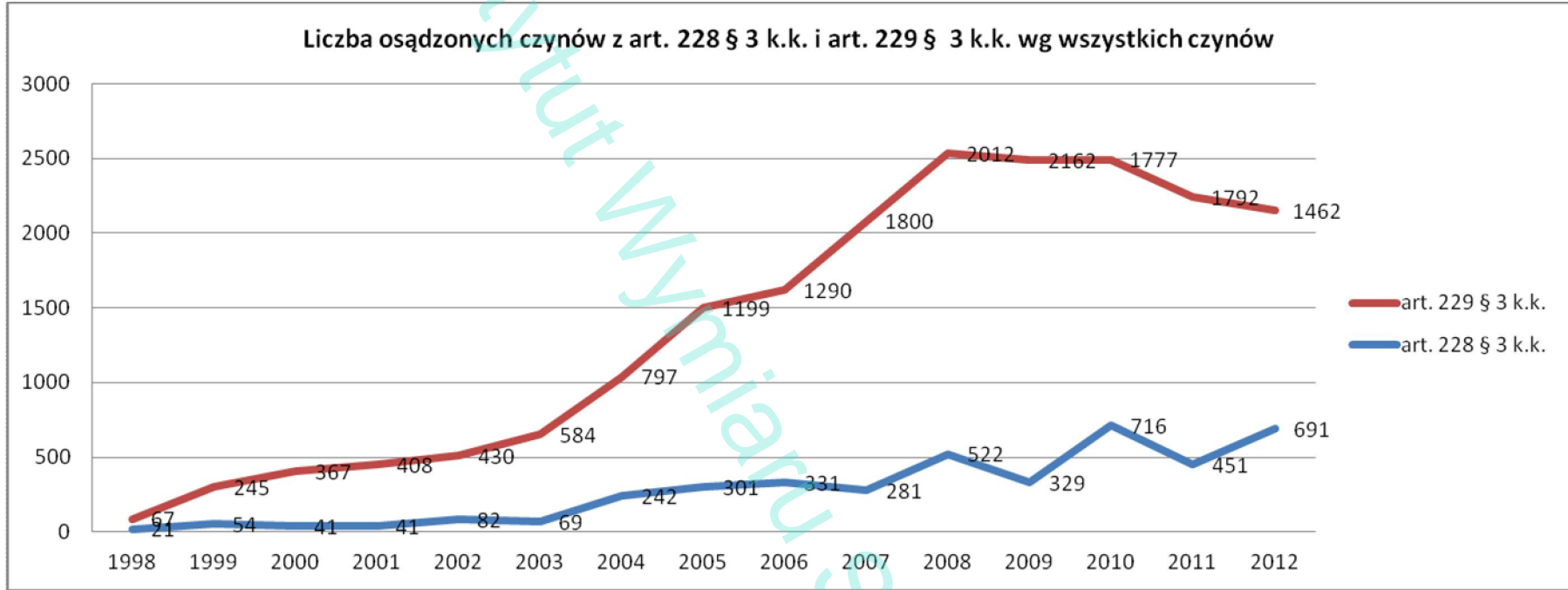

Tabela 1. Ogółem osądzeni dorośli sprawcy przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. (wg czynu głównego)

TYP PRZESTĘPSTWA	1998 ²⁵	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Art.228 § 1 kk	21	45	53	58	64	49	111	123	158	96	171	107	149	98	105
Art.228 § 2 kk	4	8	3	6	3	4	9	6	8	15	13	21	20	13	11
Art.228 § 3 kk	19	52	38	38	74	65	168	227	263	202	228	210	196	217	176
Art.228 § 4 kk	14	15	12	6	12	5	19	14	23	17	31	25	15	24	16
Art.228 § 5 kk	1	2	1	1	3	2	6	1	5	0	3	2	2	2	7
Art.228 § 6 k.k.															0
Łącznie	59	122	107	109	156	125	313	371	457	330	446	365	382	354	315
Art.229 § 1 kk	55	85	83	73	89	145	298	320	318	470	433	472	448	381	356
Art.229 § 2 kk	16	38	16	51	29	45	47	57	54	103	112	74	70	76	85
Art.229 § 3 kk	62	203	314	360	363	500	689	1 028	1 099	1 623	1 676	1 776	1 536	1 551	1 241
Art.229 § 4 kk	1	0	0	0	2	1	13	5	14	0	3	6	3	3	2
Art.229 § 5 kk											1	0	0	0	0
Art.229 § 5 kk w zw. z § 1											5	1	2	1	0
Art.229 § 5 kk w zw. z § 2											1	0			1
Art.229 § 5 kk w zw. z § 3											1	1			1
Łącznie	193	326	413	484	483	691	1047	1410	1485	2196	2232	2330	2059	2012	1686

²⁵ W kolumnie za rok 1998 znalazły się dane liczbowe za okres od dnia 1 września 1998 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny. Dla uzupełnienia następująco prezentuje się liczba przypadków osądzenia poszczególnych typów przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. w okresie poprzedzającym, tj. od 1 stycznia do 31 sierpnia 1998 r., zestawiona według czynu głównego na podstawie odpowiednich przepisów ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny: art. 239 § 1 k.k. – 21; art. 239 § 2 k.k. – 22; art. 239 § 3 k.k. – 13; Art. 240 pkt 1 k.k. – 1; Art. 240 pkt 2 k.k. – 0; Art. 241 § 1 k.k. – 82; Art. 241 § 2 k.k. – 25; Art. 241 § 3 k.k. – 97; Art. 241 § 4 k.k. – 0; Art. 242 k.k. – 0.

Tabela 2 Ogółem osądzeni dorośli sprawcy przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. (wg wszystkich czynów)

TYP PRZESTĘPSTWA	1998 ²⁶	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Art.228 § 1 kk	25	52	71	68	94	84	154	197	243	169	390	292	308	262	227
Art.228 § 2 kk	5	9	4	7	4	4	10	7	14	20	17	38	30	14	13
Art.228 § 3 kk	21	54	41	41	82	69	242	301	331	281	522	329	716	451	691
Art.228 § 4 kk	20	19	14	6	12	5	20	29	37	31	62	39	37	32	36
Art.228 § 5 kk	1	2	1	1	3	2	7	3	5	0	3	2	2	2	7
Art.228 § 6 kk															0
łącznie	72	136	131	123	195	164	433	537	630	501	994	700	1093	761	974
Art.229 § 1 kk	76	116	107	97	118	178	367	406	408	544	521	548	538	452	463
Art.229 § 2 kk	25	61	20	55	34	51	62	71	59	109	121	85	75	83	95
Art.229 § 3 kk	67	245	367	408	430	584	797	1 199	1 290	1 800	2 012	2 162	1 777	1 793	1 462
Art.229 § 4 kk	1	0	0	0	2	3	15	5	16	0	3	6	3	3	2
Art.229 § 5 kk											1	0	0	0	
Art.229 § 5 kk w zw. z §1											5	1	2	2	1
Art.229 § 5 kk w zw. z § 2											1	0			1
Art.229 § 5 kk w zw. z § 3											1	1			3
Łącznie	169	422	494	560	584	816	1241	1681	1773	2453	2665	2803	2395	2333	2027

Utrzymująca się od lat na wysokim poziomie liczba przypadków osądzenia sprawców typów kwalifikowanych z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. wymusiła ograniczenie puli badawczej. Przyjęto, że badaniem zostanie objętych ok. 10% z ogólnej przestępstw prawomocnie osądzonych w roku 2013 odpowiednio z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. Analizowane postępowania wytypowano w drodze losowania sygnatur postępowania.

Na podstawie nadesłanych odpowiedzi zbudowano empiryczną podstawę badania, która objęła:

²⁶ W kolumnie za rok 1998 znalazły się dane liczbowe za okres od dnia 1 września 1998 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny. Dla uzupełnienia następująco prezentuje się liczba przypadków osądzenia poszczególnych typów przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. w okresie poprzedzającym, tj. od 1 stycznia do 31 sierpnia 1998 r., zestawiona według wszystkich czynów na podstawie odpowiednich przepisów ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny: art. 239 § 1 k.k. – 23; art. 239 § 2 k.k. – 23; art. 239 § 3 k.k. – 16; art. 240 pkt 1 k.k. – 1; art. 240 pkt 2 k.k. – 0; art. 241 § 1 k.k. – 126; art. 241 § 2 k.k. – 35; art. 241 § 3 k.k. – 109; Art. 241 § 4 k.k. – 0; Art. 242 k.k. – 0.

- 250 czynów, w tym 66 czynów sprzedajności i 184 czyny przekupstwa
- 109 sprawców, w tym 19 sprawców sprzedajności i 90 sprawców przekupstwa
- 97 postępowań karnych, w tym 14 postępowań w zakresie sprzedajności i 83 w zakresie przekupstwa

Dla potrzeb badania wzięto pod uwagę nie tylko akta postępowań sądowych, ale również materiały zaczerpnięte z postępowań przygotowawczych. I tak, na etapie postępowania przygotowawczego szczególnie obszerny materiał badawczy dostarczyły akty oskarżenia. W wypadku tej decyzji procesowej, będącej najpełniejszym podsumowaniem etapu postępowania przygotowawczego, ustawodawca nakłada na organ prowadzący postępowanie obowiązek „dokładnego określenia czynu” i przedstawienia jego kwalifikacji prawnej (art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k.) Oskarżyciel zobligowany jest nadto uwzględnić pewne dodatkowe informacje o zdarzeniu, w tym m.in.: określić czas, miejsce oraz sposób i okoliczności popełnienia czynu (art. 332 § 1 pkt 2 k.p.k.). Poza tym musi wyjaśnić podstawę prawną oskarżenia i omówić okoliczności, na które powoływał się w swojej obronie oskarżony (art. 332 § 2 k.p.k.), a także przedstawić uzasadnienie aktu oskarżenia (art. 332 § 1 pkt 6 k.p.k.). Ten ostatni element, przesądzający o wartości badawczej aktu oskarżenia, a mianowicie jego uzasadnienie, okazał się cenny tym bardziej, że do znacznej części wyroków, jakie zapadły w analizowanych postępowaniach, z uwagi na konfigurację procesową, uzasadnienie nie zostało sporządzone.

Przydatne w mniejszym stopniu okazały się druki doniesień o popełnieniu przestępstwa, notatki urzędowe spisane przez policjantów, protokoły przesłuchań, postanowienia o wszczęciu postępowania, o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania, a także postanowienia o przedstawieniu zarzutów, a to z powodu, iż przedstawiony w nich scenariusz zdarzeń był niepełny, co zresztą na wcześniejszych etapach postępowania jest całkiem zrozumiałe. Tym niemniej dzięki tym materiałom procesowym niejednokrotnie lepiej udawało się odtworzyć sytuację motywacyjną sprawcy, czy zidentyfikować stronę inicjującą akt korupcji.

Jeśli zaś chodzi o postępowanie przed sądem, to wykorzystano przede wszystkim wyroki zapadłe w obu instancjach. Szczególnie cenny materiał badawczy, w postaci pisemnych uzasadnień wyroków sporządzonych przez składy orzekające na

zasadzie art. 422 § 1 (uzasadnienie wyroku sądu I instancji na wniosek strony) i 457 § 1 k.p.k. (uzasadnienie wyroku sądu II instancji z urzędu), dostarczyły sprawy, w których wyroki zapadłe przed sądami I instancji zostały zaskarżone lub strony procesowe złożyły przynajmniej zapowiedź apelacji. Poza tym wykorzystano pomocniczo protokoły z zeznań świadków i wyjaśnień oskarżonych złożonych przed sądem w toku postępowania.

Planowane badanie założono próbę odtworzenia obrazu przestępczości korupcyjnej w tej grupie przestępstw. Chodziło tu m.in. o wskazanie jakie przepisy prawa są zazwyczaj naruszane lub oczekuje się ich naruszenia w zamian za łapówkę lub jej obietnicę, zidentyfikowanie rodzajów spraw opłacanych łapówkami oraz obszarów pełnienia funkcji publicznej, w których dochodzi najczęściej do ich przekazywania.

Ponadto badanie zostało ukierunkowane na zidentyfikowanie ewentualnych trudności w stosowaniu przepisów art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. w związku z interpretacją znamienia naruszenia przepisów prawa. W szczególności interesujące było na ile sądy i prokuratury realizują w praktyce obowiązek wskazania naruszanego przepisu prawa przy kwalifikowaniu zachowań sprawców w tej grupie przestępstw, zwłaszcza, gdy w grę wchodzi bardzo szczegółowe przepisy prawa administracyjnego oraz jakie źródła prawa przy tej okazji powołują (przepisy prawa powszechnie obowiązującego, akty prawa wewnętrznego, regulaminy, itd).

2. Jak przestępstwo wyszło na jaw, skąd pochodzą informacje o czynie

Analiza postępowań karnych w sprawach o przestępstwa z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k., zwłaszcza zaś zawartych w nich druków notatek urzędowych oraz doniesień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, pozwoliła na ustalenie, w jaki sposób organy ścigania trafiły na trop ich popełnienia.

W przypadku typu kwalifikowanego sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 k.k. miało to miejsce w następujący sposób.

Przy okazji postępowania prowadzonego o inne przestępstwo ujawniono, że o.p.f.p. przyjmowała łapówki za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa (15 razy):

- Sprawca przekupstwa został zatrzymany przez policję do kontroli drogowej, która wykazała, że prowadził pojazd w stanie nietrzeźwości. W następstwie prokuratura wydała postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy, które przesłano do starostwa. Tam w Wydziale Komunikacji okazało się, że dokumenty są niepełne, a kierowca ma już orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych za przestępstwo z art. 178a§ 1 k.k. W toku prowadzonego postępowania sprawca przyznał się, że pracownik Wydziału Komunikacji pomógł mu za łapówkę uzyskać prawo, pomimo orzeczonego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych – **1 raz**

- Postępowanie, prowadzone o przestępstwo z art. art. 258 § 1 i 3 k.k., dotyczyło zorganizowanej grupy przestępczej, złożonej z obywateli polskich pochodzenia afrykańskiego, którzy w zamian za korzyści majątkowe organizowali obywatelom państw obcych pochodzenia afrykańskiego zawieranie małżeństw z obywatelkami polskimi, aby w ten sposób pomóc tym pierwszym w uzyskaniu prawa do pobytu na terytorium RP wbrew przepisom ustawy o cudzoziemcach z dnia 13.06.2003 r. W tym celu werbowali kobiety chętne do zawarcia związku małżeńskiego, pełnili rolę świadków, udzielali rady i informacji, a także przekupywali lekarzy, którzy np. poświadczali nieprawdę co do domniemanej ciąży kobiety – **6 razy**

- Przy okazji innego postępowania prowadzonego przeciwko policjantom podejrzanym o dopuszczanie się przestępstw z art. 228 § 3 k.k., przesłuchane w charakterze świadków osoby, które udzieliły łapówki, ujawniły okoliczności nowych przestępstw – **1 raz**

- Przy okazji innego postępowania prowadzonego przeciwko kontrolerom legalności poboru energii elektrycznej, podejrzanym o dopuszczanie się przestępstw z art. 228 § 3 k.k. przesłuchano w charakterze świadka osoby, które w trybie art. 229 § 6 k.k. ujawniły, że w związku z przeprowadzoną kontrolą energetyczną były zmuszone wręczyć łapówkę i wskazały na kontrolerów - **2 razy**

- Naczelnik Urzędu Skarbowego złożył doniesienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w pojedynczej sprawie, dotyczącej sfałszowania podpisu podatnika pod oświadczeniem o przelanie nadpłaty podatku na wskazany rachunek (podatnik nie składał takiego oświadczenia, a wskazany rachunek bankowy nie należał do niego). W toku postępowania ustalono, że pokrzywdzonych w ten sposób zostało kilkaset osób. Za całym procederem stały trzy osoby, w tym urzędniczka Urzędu Skarbowego, która za uzyskanie bezprawnej korzyści majątkowej udostępniła dane podatników, które następnie wykorzystano do wyłudzenia od Urzędu Skarbowego zwrotu nadpłaconych podatków. W toku przesłuchań organizator procederu ujawnił okoliczności popełnianych przestępstw a przy okazji fakt udzielenia łapówki urzędniczce Urzędu Skarbowego - **1 raz**

- Adwokaci i lekarze oskarżeni w innym postępowaniu o dopuszczanie się przestępstw płatnej protekcji, przekupstwa o.p.f.p., utrudnianie prowadzenia postępowania karnego oraz ułatwianie oskarżonym uniknięcia odpowiedzialności karnej, ujawnili, że ordynator przyjmował łapówki – **4 razy**

Sprawca przekupstwa poinformował organy ścigania w trybie art. 229 § 6 k.k. o udzieleniu korzyści majątkowej o.p.f.p. (3 razy)

Fakt przyjęcia łapówki został ujawniony w toku prowadzonych czynności operacyjnych (47 razy):

- CBA ujawniła, że funkcjonariusze celni dopuszczają się przestępstw niedopełnienia obowiązków (art. 231 § 1 k.k.) w wyniku procederu tzw. dobrowolnego karania

przemytніка – przemytnik ujawniał przemyt niewielkiej ilości towaru, zostawał ukarany, a w zamian za to nie kontrolowano całego pojazdu i przyjmowano niewielkie łapówki - **1 raz**

- Wydział Wewnętrzny Straży Granicznej przeprowadził kontrolę operacyjną (niejawne utrwalanie obrazu i dźwięku), w wyniku której ujawniono, że Strażnicy Graniczni masowo biorą łapówki - **36 razy**

- CBA ujawniła, że funkcjonariusz Służby celnej przyjmował wielokrotnie łapówki za udostępnianie informacji operatorom automatów do gier niskich wygranych, przeciwko którym prowadzone były postępowania karnoskarbowe - **3 razy**

- Wydział Wewnętrzny Policji przeprowadził kontrolę operacyjną działalności 3 funkcjonariuszy drogówki, w wyniku której ujawniono, że funkcjonariusze ci przyjmowali od kierowców łapówki - **4 razy**

- Ustalenia poczynił w Wydział d/w z korupcją Komendy Stołecznej Policji w toku prowadzonych czynności operacyjnych (nic bliżej nie określono) – **1 raz**

- Funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji ujawnili, że pracownicy Stacji Kontroli Pojazdów poświadczają nieprawdę w dokumentacji pojazdów w zamian za przyjmowane łapówki – **2 razy**

Ustalono w toku czynności służbowych prowadzonych przez Policję (nie określono bliższych szczegółów): 1 raz

Natomiast w przypadku typu kwalifikowanego przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k. informacja o czynie pochodziła:

Bezpośrednio od p.p.f.p., która nie przyjęła łapówki i ujawniła fakt przekupstwa wskutek czego wszczęte zostało postępowanie przeciwko sprawcy przekupstwa o.p.f.p. - łącznie w 69 przypadkach, w tym uczciwym dzierżycielem funkcji publicznej okazał się:

- funkcjonariusz Straży Ochrony Kolei - 2 razy;

- funkcjonariusz Policji – 60 razy;

- Strażnik Miejski - 2 razy;
- Funkcjonariusz Straży Granicznej – 3 razy;
- funkcjonariusz Służby Więziennej – 1 raz;
- egzaminator WORD – 1 raz;

W 113 kolejnych przypadkach to organy ścigania ustaliły, przy okazji postępowania prowadzonego o inne przestępstwo, że sprawca udzielił łapówki lub jej obietnicy o.p.f.p., w tym:

Sprawca przekupstwa został zatrzymany przez policję do kontroli drogowej, która wykazała, że prowadził pojazd w stanie nietrzeźwości. W następstwie prokuratura wydała postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy, które przesłano do starostwa. Tam w Wydziale Komunikacji okazało się, że dokumenty są niepełne, a kierowca ma już orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych za przestępstwo z art. 178a§ 1 k.k. W toku prowadzonego postępowania o posłużenie się sfałszowanym dokumentem sprawca przyznał się, że pracownik Wydziału Komunikacji pomógł mu za łapówkę uzyskać prawo jazdy, pomimo orzeczonego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych – **1 raz**;

Naczelnik Urzędu Skarbowego złożył doniesienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w pojedynczej sprawie, dotyczącej sfałszowania podpisu podatnika pod oświadczeniem o przelanie nadpłaty podatku na wskazany rachunek (podatnik nie składał takiego oświadczenia, a wskazany rachunek bankowy nie należał do niego). W toku postępowania ustalono, że pokrzywdzonych w ten sposób zostało kilkaset osób. Za całym procederem stały trzy osoby, w tym urzędniczka Urzędu Skarbowego, która za uzyskanie bezprawnej korzyści majątkowej udostępniła dane podatników, które następnie wykorzystano do wyłudzenia od Urzędu Skarbowego zwrotu nadpłaconych podatków. W toku przesłuchań organizator procederu ujawnił okoliczności popełnianych przestępstw a przy okazji fakt udzielenia łapówki urzędniczce Urzędu Skarbowego – **1 raz**;

CBA w toku czynności operacyjnych ujawniła, że funkcjonariusz Służby Celnej przyjmował wielokrotnie łapówki za udostępnianie informacji osobom, przeciwko którym prowadzone były postępowania karnoskarbowe (operatorzy automatów do

gier o niskich wygranych). Po przesłuchaniu przyznał się do jeszcze innych przypadków sprzedajności - **1 raz**;

Adwokaci i lekarze oskarżeni w innym postępowaniu o dopuszczanie się przestępstw płatnej protekcji, przekupstwa o.p.f.p., utrudnianie prowadzenia postępowania karnego oraz ułatwianie oskarżonym uniknięcia odpowiedzialności karnej, ujawnili, że ordynator przyjmował łapówki – **1 raz**;

Pierwotnie postępowanie prowadzono z doniesienia lekarza, który złożył doniesienie, że padł ofiarą szantażu. Sprawcy mieli grozić mu ujawnieniem nieprawdziwych informacji na temat rzekomego przyjmowania przez niego łapówek. W toku postępowania ustalono, że lekarz rzeczywiście przyjmował łapówki, zarzuty postawiono kilku osobom, które przyznały się do wręczenia mu korzyści majątkowych - **4 razy**;

Prokuratura prowadziła duże postępowanie w związku z ujawnieniem korupcji przy egzaminach na prawo jazdy w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego. Zainicjowało je przyznanie się jednego ze zdających w trybie art. 229 § 6 k.k. W toku przesłuchań ustalono wiele innych przypadków przekupstwa i sprzedajności o.p.f.p. Wobec sprawców przekupstwa wyłączano materiały do odrębnych postępowań – **97 razy**;

W toku postępowania prowadzonego przeciwko lekarzowi, któremu zarzucono przyjmowanie łapówek w zamian za poświadczanie nieprawdy w dokumentacji medycznej ujawniono przypadki przekupstwa. Materiały dotyczące sprawców przekupstwa wyłączono do odrębnych postępowań - **5 razy**;

W toku postępowania prowadzonego w sprawie przyjmowania łapówek przez o.p.f.p. w związku z nadzorowaniem wykonywania kary ograniczenia wolności ustalono, kto wręczał łapówki. Materiały dotyczące sprawców przekupstwa wyłączono do odrębnego postępowania - **3 razy**;

Jedynie w 2 przypadkach fakt przyjęcia łapówki został ujawniony w toku prowadzonych czynności operacyjnych:

- 2 razy ustalenia poczynił Wydział d/w z korupcją Komendy Stołecznej Policji w toku prowadzonych czynności operacyjnych (w aktach sprawy nic bliżej nie określono)

3. Kwalifikacje prawne czynu w wyroku kończącym postępowanie

3.1. Obraz kwalifikacji prawnych

W poddanym analizie materiale aktowym znalazło się łącznie 250 czynów korupcyjnych, z czego 66 przypadło na typ kwalifikowany sprzedajności (art. 228 § 3 k.k.), zaś 184 – przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną (art. 229 § 3 k.k.). Kwalifikacje z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. wystąpiły w bardzo różnych konfiguracjach przepisów. Biorąc za punkt wyjścia prawną ocenę czynu przyjętą w prawomocnych wyrokach skazujących, objęte badaniem postępowania dostarczyły następujących kwalifikacji prawnych zachowań sprawców:

Przypadki sprzedajności o.p.f.p z art. 228 § 3 k.k. (łącznie 66 czynów):

- art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. – **3 razy**;
- I-VI (**6 czynów**) art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;
- art. 228 § 3 k.k. – **2 razy**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. art. 228 § 3 k.k. – **2 razy**;
- art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. (**3 czyny**) – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 228 § 4 k.k. w zb. z art. 271 § 1 i 3 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k.; II. art. 18 § 1 (współsprawstwo) art. 228 § 4 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 228 § 4 k.k. w zb. z art. 271 § 1 i 3 k.k. w zb. z art. 273 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 231 § 2 k.k. i art. 266 § 2 k.k. i art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k., w zw. art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. (**17 czynów**); II. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 1 k.k. w zw.

z art. 91 § 1 k.k. (4 czyny); III. art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;

- I. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. (**16 czynów**); II. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. (4 czyny); III. art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; IV. art. 263 § 2 k.k. – **1 raz**;
- art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. (**3 czyny**) [w praktyce każdy z tych 3 czynów obejmował co najmniej po kilkanaście czynów zabronionych z nie wiadomych powodów nie zakwalifikowanych przez sąd przy użyciu art. 12 k.k.] – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 228 § 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **2 razy**;
- I.-II. (**2 czyny**) art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 228 § 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. – **1 raz**;
- I.-II. (**2 czyny**) art. 228 § 3 k.k. w zb. z art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k.; III-VI. (2 czyny) art. 271 § 1 k.k. – **1 raz**;
- art. 228 § 3 k.k. i art. 271 § 3 k.k. i art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. – **4 razy**;

Przypadki przekupstwa o.p.f.p z art. 229 § 3 k.k. (łącznie 184 czyny).

Zaprezentowane poniżej kwalifikacje obejmują 183 czyny, za które zapadł prawomocny wyrok skazujący. W materiale aktowym znalazł się także 1 przypadek uniewinnienia od zarzutu z art. 229 § 3 k.k.

- art. 229 § 3 k.k. – **21 razy**;
- art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;
- art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. - **2 razy**;
- art. 229 § 1 i 3 k.k. – **8 razy**;
- art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 1 i 3 k.k. – **3 razy**;
- art. 229 § 1 w zw. z art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- art. 229 § 3 w z. z art. 229 § 1 k.k. – **3 razy**;
- art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k. - **2 razy**;
- art. 229 § 3 k.k.; II. art. 229 § 1 k.k. – **1 raz**;
- art. 229 § 1 k.k.; II. art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;

- art. 229 § 1 w z. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; II. art. 178a § 1 k.k. – **1 raz**;
- art. 178a § 1 k.k.; II. art. 229 § 3 k.k. – **5 razy**;
- art. 229 § 3 k.k.; II. art. 178a § 1 k.k. – **8 razy**;
- art. 229 § 1 w z. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; II. art. 178a § 1 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k.; II. art. 178a § 1 k.k. – **1 raz**;
- art. 178a § 4 k.k.; II. art. 229 § 3 k.k. – **2 razy**;
- art. 229 § 3 k.k.; II. art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 178a § 4 k.k. – **1 raz**;
- art. 178a § 1 i 4 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; II. art. 229 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;
- art. 178a § 2 k.k.; II. art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- art. 87 § 1 k.w.; II. art. 229 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. - **1 raz**;
- I. art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k.; II. art. 244 k.k.; III. Art. 87 § 1 k.w. – **1 raz**;
- art. 230a § 1 k.k. i art. 273 k.k. i art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 191 § 1 k.k.; II. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; III. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 189 § 1 k.k. i art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 191 § 1 k.k.; II. uniewinnienie od art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; III. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 189 § 1 k.k. i art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;
- uniewinnienie od art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 191 § 1 k.k.; II. art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z Art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. II. Art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 1 (współsprawstwo) w zw. z art. 286 § 1 k.k. i art. 229 § 3 k.k. i art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; II. Art. 276 w zw. z art. 64 § 1 k.k. – **1 raz**;

- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 §1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 k.k. przy zast. art. 91 § 1 k.k. (**2 czyny**); II. Art. 230 § 1 k.k. przy zast. art. 91 § 1 k.k. (30 czynów) w zw. z art. 65 § 1 k.k.; III. Art. 271 § 1 k.k. przy zast. art 91 § 1 k.k. (3 czyny) – **1 raz**;
- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 §1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 §1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 65 k.k. przy zast. art. 91 § 1 k.k. (**65 czynów**) – **1 raz**;
- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. przy zast. art. 91 § 1 .k. (**10 czynów**) ; II. Art. 271 § 3 k.k. – **1 raz**;
- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. przy zast. art. 91 § 1 .k. (**12 czynów**) ; II. Art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 91 § 1 .k (4 czyny - co do 5 - umorzenie z 17 § 1pkt 7 k.p.k.) – **1 raz**;
- art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. przy zast. art. 91 § 1 .k. (**7 czynów**) ; II. Art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 91 § 1 .k (4 czyny) – **1 raz**;
- art. 229 § 3 k.k. i art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **2 razy**;
- art. 229 § 3 k.k. i art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **2 razy**;
- art. 273 k.k.; II 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- art. 229 § 3 k.k. i art. 273 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **1 raz**;
- art. 229 § 3 k.k. i art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. przy zast. art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. – **2 razy**;
- art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 i 3 k.k. i art. 229 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; II. art. 18 § 2 k.k. w zw. z art. 271 § 1 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 229 § 3 k.k.; II. art. 226 § 1 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 222 § 1 k.k. i art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; II. Art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;

- I. art. 226 § 1 k.k. i art. 221 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; II. Art. 229 § 3 k.k. w zw. z Art. 229 § 1 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 222 § 1 k.k.; II. art. 226 § 1 k.k.; III. Art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 226 § 1 k.k.; II. art. 222 § 1 k.k.; III. art. 224 § 2 k.k. IV. Art. 229 § 3 k.k. – **1 raz**;
- I. art. 229 § 3 k.k.; II. art. 226 § 1 k.k. i art. 224 § 2 k.k. i art. 222 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.; III. Art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii; IV. Art. 157 § 2 k.k. – **1 raz**;

Na wstępie nasuwa się uwaga redakcyjna, a mianowicie sądy, ale także prokuratury, nie wypracowały jednolitej konwencji zapisywania kwalifikacji prawnej przypadków przekupstwa o.p.f.p., w których sprawca działał aby skłonić o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa albo wynagrodzić ją za naruszenie przepisów prawa. Widać, że dominuje tendencja polegająca na przywołaniu obok siebie dwóch przepisów, tj. art. 229 § 3 k.k., w którym określono typ kwalifikowany, i art. 229 § 1 k.k., w którym określono typ podstawowy. Najczęściej kwalifikacja prawna zachowania sprawcy przyjęła postać zapisu: „art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 1 k.k.” - dotyczyło to aż 104 przeanalizowanych przypadków przekupstwa. Odwrotne zestawienie przepisów tj. „art. 229 § 1 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k.” odnotowano jedynie czterokrotnie, zaś w 13 innych przypadkach sądy użyły stylizacji „art. 229 § 1 i 3 k.k.”. Z kolei powołanie się tylko na przepis art. 229 § 3 k.k. miało miejsce w odniesieniu do 63 badanych czynów.

Choć w przyjmowanych kwalifikacjach sądy akcentowały związek między § 3 i § 1 przepisu art. 229 k.k., nie chodziło tu o związek identyfikujący zbieg przepisów ustawy, który prowadzić miałby do przyjęcia kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu, lecz o podkreślenie faktu, iż ustawowy opis czynu zabronionego z art. 229 § 3 k.k. nie ma charakteru zupełnego, jako że ustawodawca odsyła w nim do brzmienia § 1: „Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa (...)”. Zważywszy na funkcję tego odwołania - zapewne miało ono służyć uniknięciu powtórzenia całej stylizacji § 1 i co za tym idzie nadmiernego rozwleczenia treści przepisu § 3 - należy zaznaczyć, że sposób w jaki ustawodawca zrealizował ten zamysł może wprowadzać w błąd. Literalne odczytanie początkowego fragmentu § 3: „Jeżeli sprawca czynu

określonego w § 1 (...)” w zestawieniu z dalszą częścią tego przepisu „(...) działa, aby skłonić o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa lub udziela albo obiecuje udzielić takiej osobie korzyści majątkowej lub osobistej za naruszenie przepisów prawa”, sugeruje wprost, że sprawca realizujący znamiona typu podstawowego, określonego w § 1, może działać także z zamiarem skłonienia o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa albo wynagrodzenia jej za naruszenie przepisów prawa. Przy tej interpretacji wyodrębnienie typu zmodyfikowanego z art. 229 § 3 k.k. względem typu z art. 229 § 1 k.k. traciłoby rację bytu. Wychodząc z założenia o racjonalności ustawodawcy utrzymywanie tych dwóch typów ma w obecnym stanie prawnym sens tylko przy założeniu, że ich zakresy kryminalizacji pozostają rozłączne (podobnie jak ma to miejsce np. w wypadku art. 148 § 1 k.k. i art. 148 § 4 k.k. - pozorny zbieg przepisów ustawy)²⁷.

Tak więc *de lege lata* sprawca czynu określonego w § 1 nigdy nie działa z motywacją skłonienia o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa albo odpłaty za ich naruszenie. Typizacja przyjęta w § 1 dotyczyć ma wyłącznie przypadków, w których łapówka udzielana jest bez kontekstu naruszenia przepisów prawa przez opłacanego nią dzierżyciela funkcji publicznej. Innymi słowy, przekupujący udziela łapówki z zamiarem obejmującym nakłonienie o.p.f.p. do podjęcia w przyszłości lub odpłacenie jej za uprzednie podjęcie tylko takich zachowań, które pozostają w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa. Inną kwestią jest czy działanie z tak ukształtowanym zamiarem po stronie sprawcy przekupstwa jest w ogóle możliwe. Musiałoby to oznaczać, że zarówno udzielający jak i przyjmujący bezprawną korzyść albo jej obietnicę wolni są od jakiegokolwiek chęci albo co najmniej godzenia się, że w nawiązanej przez nich relacji obywatel – o.p.f.p. łapówka miałaby zagwarantować wręczającemu – teraz lub w przyszłości - uprzywilejowaną pozycję względem innych osób, znajdujących się w sferze oddziaływania funkcji publicznej, sprawowanej przez przyjmującego. W praktyce wydaje się to jednak mało realne (zobacz rozdział wnioski).

Z kolei wolny od wątpliwości związanych z oddaniem prawnej kwalifikacji czynu odpowiednim przepisem ustawy jest sposób ujęcia odnośnego typu kwalifikowanego sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 k.k. W tym wypadku ustawy opis czynu

²⁷ W. Wolter, Nauka o przestępstwie, Warszawa 1997, s. 322

zabronionego ma charakter zupełny. Przy jego konstruowaniu ustawodawca nie posłużył się techniką odwołania do innego paragrafu tego samego artykułu. I choć stylizacja przepisu § 3 uległa w ten sposób pewnemu wydłużeniu, to ustawowy opis czynu zmodyfikowanego zyskał w ten sposób na jednoznaczności. Najlepszy tego dowód, że w badanych postępowaniach sądy nie wykazywały najmniejszych rozbieżności przy kwalifikowaniu zachowania przyjmującego łapówkę albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa i konsekwentnie posługiwały się tylko zapisem „art. 228 § 3 k.k.” To rozwiązanie wydaje się lepsze. Jego powielenie należy postulować także w wypadku typizacji czynu z art. 229 § 3 k.k.

3.2. Zbieg przepisów i zbieg przestępstw

Jak wynika z zaprezentowanego wcześniej zestawienia kwalifikacji prawnych materiału aktowy dostarczył przykładów na wystąpienie rzeczywistego właściwego zbiegu między przepisem art. 228 § 3 k.k. i przepisem art. 271 § 3 k.k. W tych stanach faktycznych funkcjonariusz publiczny lub inna osoba, która z racji uprawnień do wystawienia dokumentu pełniła funkcję publiczną za łapówkę poświadczali nieprawdę w dokumencie co do okoliczności mającej znaczenie prawne, tym samym dopuszczali się naruszenia przepisów prawa, działając przy tym w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (przypadków działania w celu osiągnięcia korzyści osobistej nie odnotowano). Zdarzyło się, że sąd połączył w kumulatywnej kwalifikacji przepisy art. 228 § 3 k.k., art. 271 § 3 k.k. i art. 273 k.k., choć jak się wydaje z uwagi na rozerwanie związku czasu i miejsca, użycie dokumentu dotkniętego fałszem intelektualnym było odrębnym czynem, który należało uwzględnić w ramach rzeczywistego zbiegu przestępstw²⁸.

W innym stanie faktycznym sąd zasadnie dopatrzył się rzeczywistego właściwego zbiegu przepisu z art. 228 § 3 k.k. z przepisem 266 § 2 k.k. (ujawnienie osobie nieuprawnionej informacji niejawnej o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” lub informacji uzyskanej w związku z wykonywaniem czynności służbowych) oraz przepisem art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. (oszustwo w stosunku do mienia

²⁸ SR w Bielsku Podlaskim, VIII K 415/12; SO w Białymstoku, VIII Ka 473/13.

znaczej wartości)²⁹. W tym przypadku błędem było natomiast wykazanie wśród zbiegających się przepisów także art. 231 § 2 k.k. (przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej), gdyż stosownie do art. 231 § 4 k.k., przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228. Jest to jedyny w k.k. przypadek tzw. subsydiarności ustawowej. Między przepisem art. 231 § 2 k.k. i przepisami art. 228 § 1-6 k.k. zachodzi wprawdzie rzeczywisty zbieg przepisów (między ich zakresami zachodzi stosunek krzyżowania), ale ma on charakter niewłaściwy, co oznacza, że wynikająca z niego wielość ocen została wyłączona przez ustawodawcę, w tym wypadku na drodze zasady subsydiarności³⁰. Tak więc zawsze w przypadku przekroczenia przez funkcjonariusza publicznego uprawnień lub niedopełnienia obowiązków (ze szkodą dla interesu publicznego lub prywatnego), któremu towarzyszy przyjęcie łapówki lub jej obietnicy, w miejsce kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu wchodzi przepis subsydiarny art. 228 k.k. z odpowiednim paragrafem.

W innym postępowaniu sąd skazał ordynatora, który za łapówki preparował dokumentację medyczną osób (fałszowanie dokumentacji historii choroby, poświadczanie nieprawdy w różnego typu zaświadczeniach o stanie zdrowia), przeciwko którym prowadzone były postępowania karne, pomagając im w ten sposób w uniknięciu odpowiedzialności karnej. Rzeczywisty właściwy zbieg objął w tym wypadku przepisy art. 228 § 3 k.k., art. 271 § 3 k.k. i art. 239 § 1 k.k.

Sądy stosowały kumulatywną kwalifikację także w wypadkach zbiegu przepisów art. 228 § 3 k.k. i art. 228 § 4 k.k., kiedy sprawca, na którym ciążył obowiązek wykonania czynności służbowej, warunkował powstrzymanie się od jej przeprowadzenia

²⁹ Chodzi o przypadek pracownicy Urzędu Skarbowego, która za łapówkę bezprawnie ujawniła, objęte tajemnicą skarbową dane osobowe podatników, którzy w roku podatkowym wykazali nadpłatę podatku. Współdziałała w ten sposób z innymi osobami, którzy podszywając się pod podatników wyłudziła z Urzędu Skarbowego pod pretekstem zwrotu nadpłaconych podatków ponad 200.000 zł. W tym celu sprawcy zorganizowali proceder informacji w drukach NIP 3 i ZAP 3, przeznaczonych do aktualizacji danych podatników. W deklaracjach zmieniano numer rachunku bankowego, wskazywany przez podatnika do zwrotu nadpłaconych podatków. Sprawcy wpisywali jeden z kilku rachunków w różnych bankach, którymi dysponowali, następnie kierowali sfałszowane w ten sposób deklaracje do Urzędu Skarbowego. Po tym oczekiwali już tylko na nadejście przelewów (SO w Poznaniu, XVI K 243/12).

³⁰ M. Mozgawa (w:) M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna*, Warszawa 2009, wyd. 2, s. 342-343.

udzieleniem mu korzyści majątkowej. W jednym przypadku kontrolerzy legalności poboru energii elektrycznej, będący upoważnionymi przedstawicielami Zakładu Energetycznego, po stwierdzeniu przypadku nielegalnego poboru prądu, uzależniali od udzielenia korzyści majątkowej sfałszowanie protokołu kontroli (do zbiegających się przepisów sąd włączył tu także art. 271 § 3 k.k.) oraz zaniechanie realizacji obowiązków służbowych kontrolerów, określonych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne, zwłaszcza w przepisach § 3, 9, 12 i 13 art. (Dz. U. z 2000 r. Nr 75, poz. 866)³¹. W innym przypadku Policjanci pełniący służbę w patrolu zmotoryzowanym uzależniali od udzielenie łapówki odstąpienie od ukarania mandatem za wykroczenie drogowe, czym zdaniem sądu naruszyli art. 1 ust. 2 pkt 4) Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2015 r., poz. 355 tekst jedn. ze zm.), statuujący wśród „podstawowych zadań Policji”: wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców³².

W grupie przestępstw z art. 228 § 3 k.k. odnotowano również przykłady realnego zbiegu przestępstw. Sądy wymierzały karę łączną w przypadku zbiegu przestępstwa z typu kwalifikowanego z art. 228 § 3 k.k. z przestępstwem sprzedajności o.p.f.p. typu podstawowego z art. 228 § 1 k.k.) albo kwalifikowanego z art. 228 § 4 k.k. W zbiegu przestępstw z czynem z art. 228 § 3 k.k. pozostawały także przestępstwa: przekroczenia uprawnień poprzez poświadczenie nieprawdy w dokumencie (art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 271 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.) oraz, co zapewne nie jest już tak częste wśród o.p.f.p., posiadania broni palnej bez wymaganego zezwolenia (art. 263 § 2 k.k.). Odnotowano także przypadki skazania sprawców, którzy, działając w podobny sposób, w krótkich odstępach czasu, dopuścili się kilku czynów z art. 228 § 3 k.k. w ramach szczególnej postaci zbiegu przestępstw, określonej przez ustawodawcę jako ciąg przestępstw (art. 91 § 1 k.k.). Największy ciąg przestępstw objął 17 czynów. Przy kwalifikowaniu wielości zachowań realizujących znamiona

³¹ SR w Bielsku Podlaskim, VIII K 415/12; SO w Białymstoku, VIII Ka 473/13.

³² SR w Białymstoku, III K 932/12; SO w Białymstoku, VIII K 240/13.

przestępstwa z art. 228 § 3 k.k. sądy korzystały także z instytucji czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

W grupie przestępstw przekupstwa o.p.f.p. sądy dopuszczały wielokrotnie możliwość rzeczywistego właściwego zbiegu przepisów art. 229 § 3 i art. 230 § 1 k.k. w stanach faktycznych z zakresu korupcji przy egzaminach na prawo jazdy. Kumulatywna kwalifikacja prawna czynu przybierała w tych przypadkach postać: art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 229 k.k. i art. 230 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. W ten sposób sądy starały się zakwalifikować zachowanie płatnego protektora (zazwyczaj był nim właściciel szkoły przygotowującej do egzaminów na prawo jazdy lub instruktor w takiej szkole), który po powołaniu się na wpływy w Wojewódzkim Ośrodku Ruchu Drogowego i podjęciu się pośrednictwa w załatwieniu pozytywnego wyniku egzaminu na prawo jazdy z naruszeniem przepisów prawa określających zasady egzaminowania, przyjmował łapówkę dla siebie, a następnie pomagał w przekazaniu łapówki egzaminatorowi. Ten sposób kwalifikacji sprawstwa płatnego protektora wydaje się jednak niesłuszny o tyle, iż w istocie mamy tu do czynienia z dwoma odrębnymi czynami zabronionymi, zrealizowanymi w na tyle różnym czasie i miejscu, że nie sposób objąć ich jednością czynu. W tej sytuacji trafniejszym rozwiązaniem wydaje się przyjęcie konstrukcji rzeczywistego zbiegu przestępstw: pierwszego z art. 230 § 1 k.k. i drugiego z art. 229 § 3 k.k. (popelnionego w formie pomocnictwa art. 18 § 3 k.k.) i wymierzenie ich sprawcy kary łącznej. Z tego samego powodu nie można zgodzić się z przyjmowaną przez niektóre sądy kumulatywną kwalifikacją czynu na podstawie przepisów z art. 229 § 3 k.k. i art. 273 k.k. Warto z kolei podkreślić, że inne sądy zasadnie dopatrywały się tutaj rzeczywistego zbiegu dwóch przestępstw.

W materiale aktowym znalazły się przypadki, w których sprawca udzielał korzyści majątkowej, aby skłonić o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa, polegających na zakazie poświadczenia nieprawdy w dokumencie. W ten sposób swoim zachowaniem realizował jednocześnie znamiona podżegania do przestępstwa fałszu intelektualnego, co sądy oddawały w kumulatywnej kwalifikacji art. 229 § 3 k.k. i art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

choć jak się wydaje z uwagi na rozerwanie związku czasu i miejsca, użycie dokumentu dotkniętego fałszem intelektualnym było odrębnym czynem, który należało uwzględnić w ramach rzeczywistego zbiegu przestępstw

Nieporozumieniem jest natomiast próba dopatrywania się rzeczywistego właściwego zbiegu przepisów art. 229 § 1 k.k. i art. 229 § 3 k.k., gdyż zakresy ich kryminalizacji pozostają rozłączne, a zbieg tych przepisów jest tylko pozorny. W założeniu ustawodawcy sprawca przekupstwa działa albo z zamiarem skłonienia o.p.f.p. do naruszenia przepisów prawa, względnie wynagrodzenia jej za dokonane już naruszenie przepisów prawa (art. 229 § 3 k.k.), skutkiem czego o.p.f.p. wykroczyłaby poza *ex definitione* zgodny z prawem zakres pełnionej funkcji albo udziela łapówki za zachowanie leżące w wyznaczonych prawem granicach pełnienia danej funkcji publicznej (art. 229 § 1 k.k.). Tak więc kierujący samochodem w stanie nietrzeźwości, który udzielił łapówki funkcjonariuszom policji, aby skłonić ich do naruszenia przepisów prawa poprzez zaniechanie czynności związanych z ujawnionym przestępstwem z art. 178a § 1 k.k. dopuścił się przekupstwa z art. 229 § 3 k.k., nie jak chciał sąd z „art. 229 § 1 i 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2”, wymierzając następnie sprawcy karę na podstawie surowszego przepisu art. 229 § 3 w zw. z art. 11 § 3 k.k.³³

Również w przypadku przestępstw przekupstwa typu kwalifikowanego z art. 229 § 3 k.k. materiał aktowy dostarczył przykładów rzeczywistego zbiegu przestępstw. Obok przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k. sprawcy dopuszczali się bardzo różnych przestępstw, w tym: prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 1 k.k.), prowadzenia innego pojazdu niż mechaniczny w stanie nietrzeźwości (uchylony art. 178a § 2 k.k.), przestępstwa z art. 178a § 4 k.k., pozbawienia wolności (art. 189 § 1 k.k.), zmuszania (art. 191 § 1 k.k.), naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego (art. 222 § 1 k.k.), zmuszenia funkcjonariusza publicznego do zaniechania prawnej czynności służbowej (art. 224 § 2 k.k.), znieważenia funkcjonariusza publicznego (art. 226 § 1 k.k.), przekupstwa o.p.f.p. w typie podstawowym (art. 229 § 1 k.k.), biernej strony płatnej protekcji (art. 230 § 1 k.k.), fałszu intelektualnego w typie podstawowym (art. 271 § 1 k.k.) i kwalifikowanym (art. 271 § 3 k.k.), użycia sfalszowanego dokumentu (art. 273 k.k.),

³³ SR w Zawierciu, II K 57/13.

ukrywania dokumentu bez prawa rozporządzania nim (art. 276 k.k.), ale także usiłowania kradzieży (art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k.), średniego uszczerbku na zdrowiu (art. 157 § 2 k.k.), czy posiadania środków odurzających (art. 62 ust. 1 ustawy z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii).

Odnotowano także przypadki skazania sprawców, którzy, działając w podobny sposób, w krótkich odstępach czasu, dopuścili się kilku czynów z art. 229 § 3 k.k. w ramach szczególnej postaci zbiegu przestępstw - ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.). Największy ciąg przestępstw liczył aż 65 czynów. Przy kwalifikowaniu wielości zachowań realizujących znamiona przestępstwa z art. 229 § 3 k.k. sądy korzystały także z instytucji czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

3.3. Ewolucja kwalifikacji prawnych w toku postępowania

Analiza materiału aktowego w zakresie przyjętych kwalifikacji prawnych pozostaje interesująca także z punktu widzenia ustalenia stopnia ich zmienności na różnych etapach postępowania. Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w trakcie postępowania karnego stanowi stwierdzenie nieadekwatności dotychczasowej oceny zachowania sprawcy do rzeczywistego stanu rzeczy. Organ dokonujący zmiany kwalifikacji przyznaje tym samym, że wcześniejsza ocena zdarzenia okazała się błędna i wymagała korekty. Im później w toku postępowania taki błąd zostanie wykryty, tym bardziej jest on niepożądany. W ten sposób o zmianie kwalifikacji prawnej czynu, będącej następstwem błędu w prawnej ocenie zdarzenia, pisał I. Andrejew³⁴. Według niego, błędna kwalifikacja prawna czynu co do zasady zasługuje na ocenę negatywną, choć w pewnych sytuacjach procesowych, odmienne rozpoznanie ustawowych znamion przestępstwa na różnych etapach postępowania obiektywnie bywa nie do uniknięcia. W grę wchodzi oczywiście względy natury faktycznej, polegające na ujawnieniu i wprowadzeniu do postępowania nowych dowodów w sprawie, nie uwzględnionych siłą rzeczy przez organ prowadzący postępowanie przy formułowaniu wcześniejszej oceny zdarzenia. Te nowe ustalenia mogą wpłynąć na zasadniczą zmianę przyjętej wersji stanu faktycznego, będącej przecież punktem wyjścia dla sformułowania kwalifikacji prawnej czynu w procesie subsumpcji. W

³⁴ I. Andrejew, *Ustawowe znamiona czynu...*, s. 297.

rezultacie pojawi się potrzeba, aby organ prowadzący postępowanie skorygował przyjętą uprzednio prawną ocenę zdarzenia.

W materiale objętym badaniem kwalifikacje prawne zachowania sprawcy formułowane na różnych etapach prowadzonego postępowania były w swojej większości stabilne, tj. co do zasady nie zmieniały się w toku postępowania. Biorąc za punkt wyjścia dwa kluczowe momenty postępowania karnego istotne dla dokonania prawnej oceny zdarzenia, czyli wniesienie aktu oskarżenia, będące swoistym podsumowaniem postępowania przygotowawczego, oraz wydanie ostatecznego wyroku w sprawie, stwierdzono, że poza jednym wypadkiem uniewinnienia kwalifikacje prawne przyjęte na etapie postępowania przygotowawczego były następnie podtrzymane przez sądy orzekające. Niewielkie zmiany, jakie odnotowano w wyrokach miały jedynie charakter porządkujący i polegały np. na objęciu wielości czynów zarzucanych w akcie oskarżenia konstrukcją czynu ciągłego (art. 12 k.k.) albo ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.).

W grupie typów kwalifikowanych z art. 228 § 3 k.k. ocena prawna każdego z 66 czynów objętych aktem oskarżenia została podtrzymana przez sąd w wyroku skazującym z tym zastrzeżeniem, że w 41 przypadkach sądy dostrzegły potrzebę włączenia czynu z art. 228 § 3 k.k. do ciągu przestępstw (art. 228 § 3 k.k. w zw. z 91 §1 k.k.). Z kolei w grupie typów kwalifikowanych z art. 229 § 3 k.k. na 184 czyny objęte aktem oskarżenia tylko w jednym wypadku sąd nie podtrzymał prokuratorskiej oceny zdarzenia i uniewinnił sprawcę od stawianego zarzutu. W pozostałych 183 przypadkach sądy podtrzymały kwalifikacje czynu z aktu oskarżenia, z tym zastrzeżeniem, że:

- w 2 przypadkach zrezygnowały z eksponowania związku z art. 229 § 1 k.k. i poprzestały na powołaniu tylko przepisu art. 229 § 3 k.k.;
- w 3 przypadkach korekta polegała na zakwalifikowaniu zachowania sprawcy w ramach czynu ciągłego (art.12 k.k.);
- w jednym przypadku korekta dotyczyła liczby czynów objętych ciągiem przestępstw (art. 91 § 1 k.k.).

4. Naruszenie przepisów prawa

4.1. Uwagi wprowadzające

Kluczowym kryterium, które posłużyło ustawodawcy do wyodrębnienia typów kwalifikowanych z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. jest znamię „naruszenia przepisów prawa”. Sprawca sprzedajności przyjmuje łapówkę lub jej obietnicę „za naruszenie przepisów prawa”. Z kolei sprawca przekupstwa udziela łapówki lub jej obietnicy, aby skłonić o.p.f.p. do „naruszenia przepisów prawa” albo za „naruszenie przepisów prawa”. Prowadzone badanie zostało ukierunkowane na zidentyfikowanie ewentualnych trudności w stosowaniu przepisów art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. w związku z interpretacją znamienia naruszenia przepisów prawa. W szczególności chodziło o zidentyfikowanie na ile sądy i prokuratury realizują w praktyce obowiązek wskazania naruszanego przepisu prawa przy kwalifikowaniu zachowań sprawców w tej grupie przestępstw, zwłaszcza, gdy w grę wchodzi bardzo szczegółowe przepisy prawa administracyjnego oraz jakie źródła prawa przy tej okazji powołują.

Punktem odniesienia dla prowadzonej analizy uczyniono: kwalifikację prawną czynu, opis czynu, uzasadnienie wyroku (o ile wystąpiło) – w tych miejscach poszukiwano czy i w jaki sposób sąd prowadzący postępowanie zrealizował obowiązek wskazania naruszanego przepisu prawa.

Z przeprowadzonego badania wynika, że zidentyfikowanie wprost, który przepis prawa jest lub miałby być naruszany stanowi ogromny praktyczny kłopot dla sądów i prokuratur, które z zasady unikają w tej sytuacji wskazania konkretnego przepisu prawa, poprzestając na ogólnym stwierdzeniu o zaistnieniu naruszenia przepisów prawa albo zastępując tę kategorię równie ogólnym wskazaniem o naruszeniu obowiązków lub czynności służbowych. Zdarzały się też przypadki, w których sąd w ogóle nie odnosił się w opisie czynu do kwestii naruszenia przepisów, wskazując jedynie za co sprawca przyjął/udzielił łapówkę.

Obowiązujące rozwiązanie nie jest funkcjonalne, albowiem utrudnia pracę organów stosujących przepisy art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k., które w znacznej liczbie przypadków, aby wyjść naprzeciw wymaganiom stawianym w tych typizacjach

skazane są na poszukiwanie naruszanych przepisów w kazuistycznych aktach prawnych niższego rzędu.

4.2. Przypadki sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 k.k.

Wskazanie naruszanego przepisu w kwalifikacji czynu:

W tych wypadkach sądy wskazywały naruszany przepis prawa karnego, przy okazji kumulatywnej kwalifikacji czynu (art.11 § 2 k.k.). Dotyczyło to 18 przypadków (na 66), wśród których sądy powołały:

art. 271 § 3 k.k. - 13 razy

art. 271 § 3 k.k. i art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 239 § 1 k.k. - 4 razy

art. 231 § 2 k.k., art. 266 § 2 k.k., art. 286 § 1 k.k. - 1 raz

Sposoby wskazania na zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa w opisie czynu (dotyczy łącznie 66 czynów z art. 228 § 3 k.k.):

- sporządzenie poświadczającej nieprawdę dokumentacji w komputerowej ewidencji pojazdów co do posiadania uprawnień do kierowania pojazdami w zakresie prawa jazdy kategorii A i B, podczas gdy wręczający uprawnień tych nie posiadał w następstwie czego Starosta wydał prawo jazdy – **1 raz**;
- wystawienie zaświadczenia lekarskiego poświadczającego nieprawdę – **6 razy**;
- polegające na umożliwieniu zabrania z magazynu Komendy Miejskiej Policji wcześniej zabezpieczonych paczek papierosów, a następnie w sporządzonym protokole oględzin miejsca przestępstwa poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mającej znaczenie prawne, tj. ilości zabezpieczonych na miejscu przestępstwa paczek papierosów – **1 raz**;
- polegające na odstąpieniu od ukarania mandatem karnym (wykroczenie drogowe) - **1 raz**
- poświadczyl nieprawdę w protokole kontroli legalności poboru energii elektrycznej – **2 razy**;
- tj. art. 1 ust. 2 pkt 1,4,5 i ust. 2a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy z 24.07.1999 o Służbie Celnej, a mianowicie za nierzetelne przeprowadzenie

- rewizji celnej pojazdu, odstąpienie od zajęcia ujawnionych towarów tytoniowych bez polskich znaków akcyzy w nieustalonej dotychczas ilości, jednak nie mniejszej niż 1 karton tj. 200 sztuk papierosów oraz umożliwienia ukrycia ich przez kierowcę pod okryciem wierzchnim, a także za odstąpienie od przeprowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie skarbowego – **1 raz**;
- przekazaniu elektronicznej wersji bazy danych zawierającej wykaz punktów gier o niskich wygranych oraz informowanie o planowanych przez Urząd Celný kontrolach doraźnych punktów gier – **2 razy**
 - odstępowanie od kontroli punktów gier o niskich wygranych – **1 raz**
 - m.in. za pomoc w odstępstwach od zasad reglamentacji i kontroli środków farmakologicznych, suplementów diety i innych paczek higienicznych i żywności spoza aresztu – **1 raz**
 - za odstąpienie od ukarania mandatem za wykroczenie drogowe, co było naruszeniem prawa albowiem jako funkcjonariusze Policji, zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt 4 UoP byli obowiązani do ścigania sprawcy wykroczenia - **6 razy**;
 - w opisie czynu nie wspomniano nic ani o zachowaniu stanowiącym naruszenie przepisów prawa, ani nawet o przyjęciu korzyści majątkowej lub jej obietnicy; w opisie czynu skoncentrowano się na realizacji znamion określonych w innych przepisach pozostających w zbiegu (przekroczenie uprawnień, doprowadzenie do niekorzystnego rozporządzenia mieniem Urzędu Skarbowego, nie zachowanie tajemnicy skarbowej i służbowej poprzez ujawnienie danych podatników) – **1 raz**;
 - w opisie czynu nie wspomniano nic o zachowaniu stanowiącym naruszenie przepisów prawa, wskazano jedynie za co o.p.f.p. przyjęła łapówkę lub jej obietnicę - **łącznie 44 razy, w tym:**
 - **29 razy** za odstąpienie od ukarania za wykroczenie drogowe;
 - **6 razy** za odstąpienie od wykonania jakichkolwiek czynności służbowych w związku z popełnionym wykroczeniem drogowym;
 - **2 razy** za zaniżenie wysokości grożącego mandatu za wykroczenie drogowe;

- **2 razy** za poświadczenie nieprawdy w dowodzie rejestracyjnym co do okoliczności mającej znaczenie prawne w postaci przeprowadzonego badania technicznego ciągnika rolniczego, regulowanego obowiązującym wówczas rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18.09.2009 w sprawie zakresu i sposobu przeprowadzenia badań technicznych pojazdów oraz wzorów dokumentów stosowanych przy tych badaniach (Dz. U. nr 155, poz. 1232 ze zm.);
- **4 razy** za wystawienie historii choroby i zaświadczeń lekarskich poświadczających nieprawdę, w zamiarze ułatwienia utrudnienia postępowania karnego;
- **1 raz** za wystawienie dokumentu – zaświadczenie o badaniu technicznym pojazdu, w którym poświadczył nieprawdę.

Sposoby wskazania na zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa w uzasadnieniu wyroku:

Jedynie w 13 przypadkach w uzasadnieniu wyroku odniesiono się do kwestii znamienia zachowania stanowiącego naruszenie przepisów prawa, w tym:

- w 11 przypadkach polegało to na powtórzeniu ogólnych twierdzeń zawartych w opisie czynu
- jedynie w 2 przypadkach sądy wskazały szczegółowo w treści uzasadnienia o jakie przepisy prawa miałyby chodzić.

W 53 przypadkach nie sporządzono uzasadnienia wyroku.

4.3. Przypadki przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k.

Wskazanie naruszanego przepisu w kwalifikacji czynu:

W tych wypadkach sądy wskazywały naruszany przepis prawa karnego, przy okazji kumulatywnej kwalifikacji czynu (art.11 § 2 k.k.). Dotyczyło to jedynie 6 przypadków na 183 zaliczone do tego zestawienia³⁵. Sądy powołały:

art. 18 § 2 k.k. w zw. art. 271 § 3 k.k. (w zw. z art. 11 § 2 k.k.)

³⁵ Z puli badawczej, obejmującej łącznie 184 czyny wyłączono 1 przypadek uniewinnienia.

Sposoby wskazania w opisie czynu, że zaistniało zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa (łącznie 183 przypadki):

- wskazanie aktu prawnego, w którym zawarte są naruszane przepisy (**1 raz**):
 - naruszenie przepisów prawa zawartych w Kodeksie Pracy i Rozporządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r w sprawie badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie Pracy (Dz. U 1996, Nr 69, poz. 332 ze zmianami) – **1 raz**;
- poprzestanie na stwierdzeniu, że udzielenie łapówki lub jej obietnicy nastąpiło za naruszenie przepisów prawa albo aby skłonić do naruszenia przepisów prawa, bez bliższego dookreślenia o jaki przepis prawa chodzi, albo na czym polega zachowanie naruszające przepisy - **9 razy**
- w opisie czynu nie wspomniano nic o zachowaniu stanowiącym naruszenie przepisów prawa, wskazano jedynie za co albo w jakim celu sprawca udzielił o.p.f.p. łapówki lub jej obietnicy - **łącznie 24 razy, w tym:**
 - w celu skłonienia do odstąpienia od prawnej czynności służbowej w związku z popełnionym czynem karalnym kierowania rowerem w stanie nietrzeźwości – **2 razy**;
 - za odstąpienie od wykonywania czynności służbowych związanych z ujawnieniem przestępstwa prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości – **2 razy**
 - za odstąpienie od wykonania obowiązków służbowych wobec sprawcy przestępstwa z art. 178 a § 1 k.k. - **1 raz**
 - w celu skłonienia do bezprawnego odstąpienia od przeprowadzenia czynności służbowych związanych z ujawnieniem okoliczności wskazujących na popełnienie czynu zabronionego z art 178a § 1 k.k. – **1 raz**
 - za odstąpienie od czynności służbowych związanych z zainicjowaniem postępowania przygotowawczego o kierowanie samochodem w stanie nietrzeźwości – **1 raz**

- za odstąpienie od czynności służbowych w związku z popełnionym wykroczeniem (następnie wskazywano, jakiego wykroczenia dopuścił się sprawca) – **2 razy**
- za odstąpienie od nałożenia mandatu karnego za wykroczenie drogowe (następnie wskazywano na czym polegało wykroczenie) – **2 razy**
- za odstąpienie od czynności służbowej ukarania mandatem karnym za wykroczenie drogowe – **1 raz**
- za odstąpienie od wykonywania czynności związanych z ujawnieniem przestępstwa i zaniechanie wykonywania niezbędnych czynności dowodowych (chodzi o wykroczenie z art. 87 § 1 k.w.) – **1 raz**
- wystawienie poświadczającego nieprawdę zwolnienia lekarskiego lub poświadczenie nieprawdy w zwolnieniu lekarskim – **4 razy**
- w zamian za odstąpienie od wykonywania czynności służbowych lub prawnych czynności służbowych (chodzi o czynności dokonywane względem będącego pod wpływem alkoholu sprawcy awantury domowej, w tym przewiezienie go do szpitala, do izby wytrzeźwień) – **2 raz**
- w celu skłonienia do odstąpienia od ukarania innej osoby za wykroczenie spożywania alkoholu miejscu publicznym – **1 raz**;
- odstąpienie od wykonywania czynności służbowych wobec sprawcy wykroczenia spożywania alkoholu w miejscu publicznym - **1 raz**
- w zamian za odstąpienie od zatrzymania sprawcy w związku z faktem dopuszczenia się przez niego wykroczenie zniszczenie mienia i przestępstw z art. 222 § 2 k.k. i art.226 § 1 k.k. – **1 raz**;
- w celu skłonienia do wystawienia oraz uzyskania od innych ustalonych osób stwierdzających nieprawdę dokumentów , w których poświadczono nieprawdę co do faktu hospitalizacji, leczenia i stanu zdrowia – **2 razy**

- opisanie od strony czynnościowej na czym polegać miało naruszenie przepisów prawa, bez wskazania o jakie przepisy prawa chodzi – łącznie 149 razy, w tym:

(przypadki poświadczającego nieprawdę w dokumentacji) – 4 razy

- sporządzenie poświadczającego nieprawdę dokumentacji w komputerowej ewidencji pojazdów co do posiadania uprawnień do kierowania pojazdami w

zakresie prawa jazdy kategorii A i B, podczas gdy wręczający uprawnień tych nie posiadał, w następstwie czego Starosta wydał prawo jazdy – **1 raz**;

- poświadczenie nieprawdy w przekazanej do sądu dokumentacji z wykonania kary ograniczenia wolności poprzez potwierdzenie wykonania pracy, podczas gdy w rzeczywistości praca ta nie została wykonana – **2 razy**;
- poświadczenie nieprawdy w dowodzie rejestracyjnym pojazdu, co do istotnej okoliczności mającej znaczenie prawne poprzez zamieszczenie w dowodzie rejestracyjnym pojazdu wpisu o przeprowadzeniu z wynikiem pozytywnym okresowego badania technicznego pojazdu pomimo nieprzeprowadzenia tego badania - **1 raz**;

(przypadki związane z uprzednim prowadzeniem pojazdu w stanie nietrzeźwości) – 12 razy;

- odstąpienie od wykonywania czynności służbowych, polegających na zatrzymaniu sprawcy w związku z prowadzeniem pojazdu w stanie nietrzeźwości – **2 razy**;
- odstąpienie od czynności służbowych związanych z zatrzymaniem dokumentu prawa jazdy oraz dalszych czynności w związku z ujawnieniem przestępstwa prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie w stanie nietrzeźwości – **2 razy**;
- odstąpienie od zainicjowania postępowania karnego w związku z popełnieniem przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. i zatrzymania prawa jazdy – **1 raz**;
- odstąpienie od dalszego wykonywania czynności z nietrzeźwym kierującym oraz uznania wbrew wynikom badań, że nie znajduje się on w stanie nietrzeźwości – **1 raz**;
- poprzez odstąpienie w trakcie kontroli drogowej od wykonania czynności służbowych związanych z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 178 a § 2 k.k. – **1 raz**;
- odstąpienie od wykonywania czynności zatrzymania w związku z prowadzeniem roweru w stanie nietrzeźwości – **1 raz**;
- zaniechanie prawnej czynności służbowej w związku z zatrzymaniem podczas kierowania samochodem w stanie nietrzeźwości – **1 raz**;

- poprzez odstąpienie od wykonywanych czynności służbowych związanych z ujawnieniem popełnionego przestępstwa z art. 178a § 1 i 4 k.k. polegających na niezawiadomieniu o fakcie zatrzymania nietrzeźwego kierującego oraz odstąpieniu od wykonania czynności służbowych z jego udziałem – **1 raz**;
- odstąpienie od zatrzymania w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. – **1 raz**;
- odstąpienie od wykonania czynności zatrzymania i poddania kontroli sprawcy przestępstwa z art 178a § 1 k.k. – **1 raz**;

(przypadki związane z uprzednim dopuszczeniem się wykroczenia w ruchu drogowym) – 20 razy

- odstąpienie od wykonywania (lub zaniechanie wykonania) czynności służbowych (lub prawnych czynności służbowych) w związku z zatrzymaniem sprawcy, który popełnił wykroczenie w ruchu drogowym - **8 razy**;
- odstąpienie od czynności służbowej wystawienia mandatu karnego za wykroczenie w ruchu drogowym – **2 razy**;
- odstąpienie od wymierzenia, nałożenia, wypisania lub ukarania mandatem karnym za stwierdzone wykroczenie ruchu drogowym – **6 razy**
- zaniechanie prawnej czynności służbowej, tj. odstąpienia od nałożenia mandatu karnego i naliczenia punktów karnych za wykroczenie – **1 raz**;
- zwrot uprzednio zatrzymanego dowodu rejestracyjnego samochodu ciężarowego – **1 raz**;
- niedopełnienie obowiązków służbowych poprzez odstąpienie od nałożenia mandatu karnego i inicjowania postępowania w sprawach o wykroczenia - **1 raz**;
- odstąpieniu od zatrzymania prawa jazdy sprawcy wykroczenia w ruchu drogowym – **1 raz**;

(przypadki związane z awanturą domową i potrzebą przewiezienia sprawcy do izby wytrzeźwień) – 3 razy

- odstąpienie od przeprowadzenia czynności służbowych odwiezienia do Izby Wytrzeźwień – **1 raz**;
- odstąpienie od przewiezienia do Izby Wytrzeźwień – **1 raz**;

- naruszenie obowiązków służbowych poprzez odstąpienie od podjętych czynności doprowadzenia do izby wytrzeźwień – **1 raz**;

(przypadki związane z dopuszczeniem się przestępstw znieważenia lub naruszenie nietykalności policjantów) – 3 razy

- odstąpienie od czynności związanych z zatrzymaniem sprawcy, ujętego w sklepie na picie alkoholu z półki, który następnie dopuścił się znieważenia i naruszenia nietykalności fizycznej interweniujących policjantów – **1 raz**;
- odstąpienie od czynności związanych z zatrzymaniem sprawcy, który dopuścił się znieważenia i naruszenia nietykalności fizycznej interweniujących policjantów – **1 raz**;
- odstąpienie od wykonywanych czynności służbowych związanych z zatrzymaniem sprawcy przestępstw z art. 226 § 1 k.k., art. 224 § 2 k.k., art. 222 § 1 k.k., art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Art. 157 § 2 k.k. – **1 raz**;

(przypadki związane z przystąpieniem do egzaminu na prawo jazdy) – 99 razy

- umożliwienie uzyskania uprawnień do kierowania pojazdami mechanicznymi określonych kategorii (chodzi o załatwienie pozytywnego wyniku egzaminu teoretycznego i praktycznego na prawo jazdy) - **99 razy**;

(inne przypadki) – 8 razy

- przekroczenie uprawnień przez pracowniczkę Urzędu Skarbowego poprzez nie zachowanie tajemnicy skarbowej i ujawnienie danych podatników osobom trzecim – **1 raz**;
- przekazanie informacji o planowanych przez Urząd Celný kontrolach doraźnych punktów z automatami o niskich wygranych i odstępowanie od wykonywania czynności kontrolnych w tych punktach – **1 raz**;
- pomoc w odstępowaniu od zasad reglamentacji i kontroli środków farmakologicznych, suplementów diety i innych paczek higienicznych i żywności spoza aresztu – **2 razy**;
- odstąpienie od zatrzymania sprawcy usiłowania kradzieży – **1 raz**;

- zaniechanie podjętych czynności służbowych, polegających na ukaraniu mandatem karnym za wykroczenie spożywania alkoholu w miejscu publicznym – **1 raz**;
- odstąpienie od przeprowadzenia czynności służbowych związanych z zatrzymaniem sprawcy za przestępstwa z art. 305 ust. 1 ustawy z 30.06.2000 r. Prawo własności przemysłowej – **1 raz**;
- zaniechanie prawnych czynności służbowych w postaci odstąpienia od zatrzymania sprawcy przestępstwa z **art. 229 § 3 k.k.** – **1 raz**.

Sposoby wskazania na zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa w uzasadnieniu wyroku:

Jedynie w 15 przypadkach w uzasadnieniu wyroku odniesiono się do kwestii znamienia zachowania stanowiącego naruszenie przepisów prawa, w tym:

- w 5 przypadkach sądy wskazały szczegółowo w treści uzasadnienia o jakie przepisy prawa miałyby chodzić;
- w 1 przypadku sąd uzasadniał, że nastąpiło naruszenie przepisu prawa, gdyż o.p.f.p. dokonywała czynności w sposób uzasadniony i zgodny z obowiązującymi przepisami prawa;
- w 9 przypadkach polegało to na krótkim powtórzeniu ogólnych twierdzeń zawartych w opisie czynu;

W 169 przypadkach nie sporządzono uzasadnienia wyroku.

5. Postawa oskarżonego na koniec postępowania

Sprawcy sprzedajności w typie kwalifikowanym z art. 228 § 3 k.k. W większości przyznawali się do popełnienia zarzucanego im czynu (47 przypadków). Z tego 8 razy skorzystali z dobrodziejstwa art. 335 § 1 k.p.k., zaś 39 razy – art. 387 § 2 k.p.k. W 16 kolejnych przypadkach sprawca nie przyznał się do zarzucanego czynu.

Również sprawcy przekupstwa w typie kwalifikowanym z art. 229 § 3 k.k. w swojej większości przyznali się do dokonania łapownictwa (167 przypadków). Z tego z dobrodziejstwa art. 335 § 1 k.p.k. skorzystano w 145 przypadkach, zaś z art. 387 § 2

k.p.k. – w 13. W 17 kolejnych przypadkach sprawca nie przyznał się (w tym 1 raz w związku z uniewinnieniem).

6. Kary i środki

6.1. Uwagi ogólne

W badaniu analizie poddana została także struktura kar orzekanych przez sądy wobec sprawców dopuszczających się przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p., określonych w art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. Są to typy kwalifikowane, a więc w zamyśle ustawodawcy poddają kryminalizacji przypadki o poważniejszym *in abstracto* ciężarze gatunkowym, charakteryzujące się wyższym stopniem społecznej szkodliwości, które z założenia zasługują na surowszą reakcję karną ze strony państwa. W obu wypadkach ustawodawca przewidział zagrożenie karą pozbawienia wolności w przedziale od roku do 10 lat. W porównaniu z sankcją od 6 miesięcy do 8 lata pozbawienia wolności, przewidzianą za realizację odnośnych typów podstawowych z art. 228 § 1 k.k. i art. 229 § 1 k.k., podniesieniu uległa zarówno dolna jak i górna granica ustawowego zagrożenia.

6.2. Typ z art. 228 § 3 k.k.

W grupie przestępstw z art. 228 § 3 k.k. w zestawieniu znalazło się 66 czynów, za które została orzeczona kara pozbawienia wolności, bądź jako kara samoistna za pojedynczy czyn (8 kar p.w.) lub ciąg przestępstw (3 kary p.w.), bądź jako kara składowa kary łącznej, orzeczonej za zbieg przestępstw, w którym znalazł się pojedynczy czyn z art. 228 § 3 k.k. (lub 17 kar p.w.) lub ciąg przestępstw (2 kary p.w.).

Struktura odnotowanych kar pozbawienia wolności wskazuje, że sądy orzekały kary nie przekraczające 2 lat. Faktycznie zatem w badanej grupie przestępstw wykorzystane zostało 20% potencjału surowości kary przewidzianej przez ustawodawcę w zagrożeniu typu. Jednocześnie w żadnym z odnotowanych przypadków ciągu przestępstw sądy nie skorzystały z możliwości wymierzenia kary obostrzonej w wysokości powyżej górnej granicy ustawowego zagrożenia

zwiększonego o połowę (art. 91 § 1 k.k.). Potencjalnie rzecz biorąc, wobec sprawcy występku z art. 228 § 3 k.k. kara obostrzona na tej podstawie mogłaby sięgnąć nawet 15 lat pozbawienia wolności. Ponadto regułą okazało się warunkowe zawieszenie orzeczonej kary pozbawienia wolności. Tylko w jednym przypadku sprawcy wymierzono karę bezwzględną. Szczegółowa struktura orzeczonych kar została przedstawiona poniżej.

Samoistna kara pozbawienia wolności, orzeczona za pojedyncze przestępstwo lub ciąg przestępstw:

1 rok w zawieszeniu na 2 lata – 3 razy

1 rok w zawieszeniu na 3 lata – 3 razy

1 rok i 3 miesiące w zawieszeniu na 2 lata – 1 raz

1 rok 6 miesięcy w zawieszeniu na 3 lata (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz

2 lata w zawieszeniu na 5 lat – 1 raz

2 lata w zawieszeniu na 5 lat (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz

2 lata bezwzględnej kary pozbawienia wolności (za ciąg przestępstw w zw. z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 2 czyny) - 1 raz

Kara pozbawienia wolności, będąca składową kary łącznej; w każdym przypadku wykonanie kary łącznej zostało następnie warunkowo zawieszona na okres próby:

5 miesięcy (kara orzeczona poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia przy zast. art. 60 § 3 i 6 pkt 3 k.k.) – 2 razy

6 miesięcy (kara orzeczona poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia przy zast. art. 60 § 3 i 6 pkt 3 k.k.) – 1 raz

10 miesięcy (kara orzeczona poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia przy zast. art. 60 § 3 i § 6 pkt 3 k.k.) – 1 raz

1 rok – 3 razy

1 rok i 3 miesiące – 6 razy

1 rok i 4 miesiące – 2 razy

1 rok i 6 miesięcy – 2 razy

1 rok 6 miesięcy – 2 razy (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący raz - 17 czynów, raz -16 czynów)

Skazując sprawców przestępstw z art. 228 § 3 k.k., sądy korzystały również z instytucji kary grzywny. Część sądów dopatrzyła się w zachowaniu o.p.f.p. dopuszczającej się sprzedajności działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub zidentyfikowała osiągnięcie takiej korzyści. W tych wypadkach na podstawie art. 33 § 2 k.k. obok kary pozbawienia wolności wymierzano karę grzywny. Orzeczono 21 takich grzywien, w tym 16 wobec sprawców pojedynczego przestępstwa z art. 228 § 1 k.k. oraz 5 wobec sprawców ciągów przestępstw sprzedajności (art. 228 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k.). Ponadto odnotowano po jednym przypadku orzeczenia grzywny w związku zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (art. 71 § 1 k.k.) oraz w związku z zawieszeniem wykonania kary łącznej pozbawienia wolności (art. 89 § 2 k.k.).

Przewidziana przez ustawodawcę dolegliwość kary grzywny zawiera się w przedziale od 10 do 540 stawek dziennych, przy założeniu, że stawka dzienna nie może być niższa niż 10 zł i przekraczać 2000 zł (art. 33 § 1 i 3 k.k.). Grzywna orzekana przy okazji zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności oraz kary łącznej pozbawienia wolności nie może przekroczyć 270 stawek dziennych (art. 71 § 1 k.k., art. 89 § 2 k.k.).

Wśród grzywien orzekanych obok kary pozbawienia wolności (art. 33 § 2 k.k.) najniższa liczba stawek dziennych wyniosła 40, zaś najwyższa – 250. Wysokość jednej stawki dziennej zawierała się w przedziale od 10 zł do 500 zł. Dominowały grzywny nie przekraczające 100 stawek dziennych (15 przypadków). Ustalając wysokość stawki dziennej sądy nie przekraczały zazwyczaj kwoty 100 zł (17 przypadków). Szczegółowa struktura orzeczonych kar została przedstawiona poniżej.

Grzywna obok kary pozbawienia wolności (art. 33 § 2 k.k.)

40 stawek dziennych po 50 zł – 2 razy

50 stawek dziennych po 20 zł – 1 raz

50 stawek dziennych po 50 zł – 1 raz

60 stawek dziennych po 20 zł -1 raz

70 stawek po 30 zł (za ciągi przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujące raz – 17, raz-16 czynów) - 2 razy

75 stawek dziennych po 500 zł – 2 razy

80 stawek dziennych po 50 zł – 2 razy

100 stawek dziennych po 10 zł – 1 raz

100 stawek po 10 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz

100 stawek po 50 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 2 czyny) – 1 raz

100 stawek dziennych po 500 zł – 1 raz

120 stawek po 10 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz

150 stawek dziennych po 500 zł – 1 raz

180 stawek dziennych po 10 zł – 1 raz

180 stawek dziennych po 100 zł – 1 raz

250 stawek dziennych po 20 zł – 2 razy

Grzywna w związku z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (art. 71 § 1 k.k.):

50 stawek po 15 zł - 1 raz

Grzywna orzeczona w związku z zawieszeniem wykonania kary łącznej pozbawienia wolności (art. 89 § 2 k.k. w zw. z art. 71 § 1 k.k.) – w związku z zawieszeniem kary składowej pozbawienia wolności nie orzeczono żadnej grzywny

150 stawek po 74 zł przy karze łącznej (6 czynów) art. 89 § 2 k.k. – 1 raz

Dodatkowa dolegliwość dla sprawców wynikała z orzeczenia środków karnych. W badane puli przypadków sądy wykorzystały następujące środki karne.

Przepadek równowartości przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa (art. 44 § 4 k.k.):

1000 zł – 1 raz;

5000 zł – 1 raz;

10.000 zł – 1 raz;
15000 zł – 1 raz.

Przepadek równowartości korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa (art. 45 § 1 k.k.)

60 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz;
80 zł – 1 raz;
100 zł – 1 raz;
500 zł – 2 razy;
691 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 16 czynów) – 1 raz;
716 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 17 czynów) – 1 raz;
1000 zł – 4 razy;
3000 zł – 1 raz;
5.000 zł – 1 raz;
7000 zł – 2 razy;
20.000 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 3 czyny) – 1 raz.

Zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu (art. 41 § 4 k.k.), w tym:

zawodu Policjanta, zawodu związanego z kontrolą poboru energii elektrycznej, stanowisk związanych z działalnością Straży Granicznej, zawodu Strażnika Granicznego, stanowiska funkcjonariusza Policji i funkcjonariusza w innych organach powołanych do ochrony bezpieczeństwa publicznego, zawodu diagnosty uprawnionego do przeprowadzania okresowych badań pojazdów i wystawiania zaświadczeń, zajmowania stanowisk i wykonywania zawodów w instytucjach i urzędach administracji publicznej.

1 rok - 5 razy (w tym 3 razy za ciągi przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujące odpowiednio 2, 17 i 16 czynów)
2 lata – 2 razy
3 lata – 2 razy
5 lat – 1 raz

Obowiązek zadośćuczynienia z doznaną krzywdę (art. 46 § 1 k.k.):

- 2 razy na rzecz policjantów w wysokości 2500 zł

Obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody (art. 46 § 1 k.k.)

- 1 raz na rzecz Urzędu Skarbowego w wysokości 18.581 zł

6.3. Typ z art. 229 § 3 k.k.

W grupie przestępstw z art. 229 § 3 k.k. w zestawieniu znalazły się 183 czyny³⁶, za które została orzeczona kara pozbawienia wolności, bądź jako kara samoistna za pojedynczy czyn (56 kar p.w.), bądź jako kara składowa kary łącznej, orzeczonej za zbieg przestępstw, w którym znalazł się pojedynczy czyn z art. 228 § 3 k.k. (31 kar p.w.) lub ciąg przestępstw (5 kar p.w.).

Struktura kar pozbawienia wolności wymierzanych sprawcom kwalifikowanego typu przekupstwa z art. 229 § 3 k.k. jest bardzo podobna do kar wymierzanych sprawcom czynu z art. 228 § 3 k.k. Sądy orzekały przede wszystkim kary nie przekraczające 2 lat. Od tej reguły zaistniały tylko dwa wyjątki, w których wymierzone zostały kary odpowiednio 3 lat oraz 4 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności. Zważywszy na nikłą reprezentację kar surowszych niż 2 lata pozbawienia wolności, faktycznie zatem także i w tej grupie przestępstw wykorzystane zostało 20% potencjału surowości kary przewidzianej przez ustawodawcę w zagrożeniu typu. Jednocześnie w żadnym z odnotowanych przypadków ciągu przestępstw z art. 229 § 3 k.k. sądy nie skorzystały z możliwości wymierzenia kary obostrzonej w wysokości powyżej górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (art. 91 § 1 k.k.). Potencjalnie rzecz biorąc, wobec sprawcy występku z art. 229 § 3 k.k. kara obostrzona na tej podstawie mogłaby sięgnąć nawet 15 lat pozbawienia wolności. Ponadto także w grupie czynów z art. 229 § 3 k.k. regułą okazało się warunkowe zawieszenie orzeczonej kary pozbawienia wolności. Tylko w 4 przypadkach sprawcy wymierzono bezwzględna karę pozbawienia wolności. Szczegółowa struktura orzeczonych kar została przedstawiona poniżej.

³⁶ Nie uwzględniono tu jednego przypadku, w którym zapadł wyrok uniewinniający. Łącznie w grupie przestępstw z art. 229 § 3 k.k. objętych badaniem znalazły się 184 czyny.

Samoistna kara pozbawienia wolności, orzeczona za pojedyncze przestępstwo:

- 6 miesięcy w zawieszeniu na 5 lat - **1 raz**;
- 1 rok w zawieszeniu na 2 lata – **24 razy**;
- 1 rok w zawieszeniu na 3 lata - **12 razy**;
- 1 rok w zawieszeniu na 4 lata – **2 razy**;
- 1 rok i 2 miesiące w zawieszeniu na 2 lata – **1 raz**;
- 1 rok i 2 miesiące w zawieszeniu na 3 lata – **2 razy**;
- 1 rok i 4 miesiące w zawieszeniu na 3 lata – **1 raz**;
- 1 rok i 6 miesięcy w zawieszeniu na 3 lata – **7 razy**;
- 1 rok i 6 miesięcy w zawieszeniu na 5 lat – **3 razy**;
- 1 rok i 10 miesięcy w zawieszeniu na 5 lat – **1 raz**;
- 2 lata w zawieszeniu na 3 lata – **1 raz**;
- 3 lata w zawieszeniu na 6 lat – **1 raz**;

Kara pozbawienia wolności orzeczona za pojedyncze przestępstwo lub ciąg przestępstw, będąca składową kary łącznej:

Przypadki, w których orzeczono następnie bezwzględną karę łączną pozbawienia wolności:

- 1 rok – **3 razy**;
- 4 lata i 3 miesiące - **1 raz**;

Przypadki, w których wykonanie kary łącznej zostało następnie warunkowo zawieszona na okres próby:

- 9 miesięcy - **1 raz** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **7 czynów**);
- 1 rok – **19 razy** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **2 czyny**) ;
- 1 rok i 2 miesiące - **4 razy**;

1 rok i 3 miesiące – **2 razy**;

1 rok i 4 miesiące - **1 raz** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **10 czynów**);

1 rok i 6 miesięcy – **2 razy**;

1 rok i 8 miesięcy - **1 raz** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **12 czynów**);

2 lata – **2 razy** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **65 czynów**);

Skazując sprawców przestępstw z art. 229 § 3 k.k., sądy korzystały również z instytucji kary grzywny. Część sądów dopatrzyła się w zachowaniu przekupującego działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub zidentyfikowała osiągnięcie takiej korzyści. W tych wypadkach na podstawie art. 33 § 2 k.k. obok kary pozbawienia wolności wymierzano karę grzywny.

Orzeczono 28 takich grzywien, w tym 23 wobec sprawców pojedynczego przestępstwa z art. 229 § 1 k.k. oraz 5 wobec sprawców ciągów przestępstw przekupstwa (art. 229 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k.). Ponadto odnotowano 23 przypadki orzeczenia grzywny w związku zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (art. 71 § 1 k.k.) oraz 11 w związku z zawieszeniem wykonania kary łącznej pozbawienia wolności (art. 89 § 2 k.k.).

Wśród grzywien orzekanych obok kary pozbawienia wolności (art. 33 § 2 k.k.) najniższa liczba stawek dziennych wyniosła 30, zaś najwyższa – 200. Wysokość jednej stawki dziennej zawierała się w przedziale od 10 zł do 50 zł. Dominowały grzywny nie przekraczające 100 stawek dziennych (23 przypadki). Ustalając wysokość stawki dziennej sądy nie przekraczały zazwyczaj kwoty 20 zł (25 przypadków). Wśród grzywien orzekanych w związku z zawieszeniem kary pozbawienia wolności (art. 71 § 1 k.k.) lub zawieszeniem kary łącznej pozbawienia wolności (art. 89 § 2 k.k.) najniższa liczba stawek dziennych wyniosła 10, zaś najwyższa – 150. Wysokość jednej stawki dziennej zawierała się w przedziale od 10 zł do 50 zł. Dominowały grzywny nie przekraczające 100 stawek dziennych (29 przypadków). Ustalając wysokość stawki dziennej sądy nie przekraczały zazwyczaj kwoty 20 zł (32 przypadki). Szczegółowa struktura orzeczonych kar została przedstawiona poniżej.

Grzywna

Grzywna obok kary pozbawienia wolności (art. 33 § 2 k.k.)

30 stawek po 10 zł – **1 raz**;

40 stawek po 40 zł – **1 raz**;

50 stawek po 10 zł - **6 razy** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **2 czyny**);

50 stawek po 20 zł – **3 razy** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **7 czynów**);

50 stawek po 30 zł - **1 raz** (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **10 czynów**);

60 stawek po 15 zł – **1 raz**;

75 stawek po 20 zł – **1 raz**;

80 stawek po 10 zł – **2 razy** (w tym 1 raz za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **12 czynów**);

100 stawek po 10 zł – **5 razy**;

100 stawek po 20 zł – **1 raz**;

100 stawek po 50 zł – **1 raz**;

140 stawek po 10 zł – **1 raz** (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący **65 czynów**);

150 stawek po 10 zł – **1 raz**;

150 stawek po 20 zł – **1 raz**;

200 stawek po 10 zł – **2 razy**;

Grzywna w związku z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (art. 71 § 1 k.k.):

10 stawek po 20 zł – **1 raz**;

20 stawek po 10 zł – **2 razy**;

20 stawek po 25 zł – **1 raz**;

30 stawek po 10 zł – **1 raz**;

30 stawek po 20 zł – **1 raz**;

40 stawek po 20 zł – **2 razy**;

50 stawek po 10 zł – **2 razy**;

50 stawek po 20 zł – **3 razy**;

60 stawek po 10 zł – **1 raz**;

60 stawek po 50 zł – **1 raz**;

80 stawek po 10 zł – **2 razy**;

100 stawek po 10 zł – **3 razy**;

150 stawek po 10 zł – **2 razy**;

150 stawek po 20 zł – **1 raz**;

Grzywna orzeczona w związku z zawieszeniem wykonania kary łącznej pozbawienia wolności (art. 89 § 2 k.k. w zw. z art. 71 § 1 k.k.) – w związku z zawieszeniem kary składowej pozbawienia wolności nie orzeczono żadnej grzywny:

20 stawek po 10 zł – **1 raz**;

40 stawek po 20 zł – **1 raz**;

50stawek po 10 zł – **2 razy**;

64 stawki po 10 zł – **1 raz**;

70 stawek po 10 zł – **1 raz**;

80 stawek po 10 zł – **1 raz**;

100 stawek po 10 zł – **2 razy**;

120 stawek po 10 zł – **1 raz**;

150 stawek po 20 zł - **1 raz**;

Dodatkowa dolegliwość dla sprawców wynikała z orzeczenia środków karnych. W badane puli przypadków sądy wykorzystały następujące środki karne.

Przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa (art. 44 § 1 k.k.):

- po jednym razie banknoty o wartości: 100 zł, 110 zł, 20 euro i 9 \$
- dowód rejestracyjny pojazdu – 1 raz.

Przebieg przedmiotów, które służyły do popełnienia przestępstwa (art. 44 § 2 k.k.)

– banknoty o wartości:

- 400 zł – 3 razy;
- 300 zł - 2 razy;
- 10 zł – 1 raz;
- 40 zł – 1 raz;
- 50 zł – 8 razy
- 100 zł – 9 razy;
- 140 zł – 1 raz;
- 150 zł – 1 raz;
- 200 zł – 4 razy
- 260 zł – 1 raz;
- 1050 zł – raz;
- 20\$ - 1 raz;
- 40 \$ - 1 raz;
- 40 euro – 1 raz;

Zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych albo pojazdów określonego rodzaju (art. 42 § 2 k.k.), orzeczony na okres:

- 1 roku –4 razy;
- 2 lat – 3 razy;
- 3 lat – 6 razy;
- 5 lat – 3 razy;

Zakaz prowadzenia rowerów (art. 87 § 3 w z. z § 2 k.w.), orzeczony na okres:

- 1 roku – 1 raz;
- 2 lat – 2 razy;
- 3 lat – 3 razy.

Przebieg równowartości korzyści majątkowej osiągniętej z popełnienia przestępstwa (art. 45 § 1 k.k.):

63.800 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 2 czyny) – 1 raz;

68.900 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 65 czynów) – 1 raz;
2.700 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 10 czynów) – 1 raz;
4.900 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 12 czynów) - 1 raz;;
3000 zł (za ciąg przestępstw z art. 91 § 1 k.k., obejmujący 7 czynów) – 1 raz;
50 zł – 1 raz;

Obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części (art. 46 § 1 k.k.) – orzeczony po jednym razie w kwocie:

18.581 zł na rzecz Urzędu Skarbowego

2.135, 45 zł na rzecz PKP PLK S.A.

5430 zł na rzecz ZUS

5571, 31 zł na rzecz ZUS

Świadczenie pieniężne rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonych oraz Pomocy Postpenitencjarnej (art. 49 § 1 i 2 k.k.):

200 zł – 1 raz;

300 zł – 3 razy;

500 zł – 2 razy;

600 zł – 1 raz;

7. Okoliczności popełnienia czynu

7.1. Motywacja przekupującego/rodzaj załatwianej sprawy

Przypadki sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 k.k.

Uzyskanie „nowego” (fałszywego) dokumentu prawa jazdy, w sytuacji w której wręczający łapówkę został wcześniej skazany za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., ma zatrzymane prawo jazdy i orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych – **1 raz**;

Uzyskanie zaświadczenia lekarskiego, w którym niezgodnie z prawdą lekarz poświadczył **fakt ciąży albo poronienia**, aby umożliwić, ewentualnie przyspieszyć termin zawarcia związku małżeńskiego między obywatelką Polski i obywatelem państwa obcego pochodzenia afrykańskiego i w dalszej kolejności ułatwić mu zdobycie prawa do pobytu na terytorium RP – **6 razy**;

Wydanie z magazynu Policji papierosów bez polskich znaków akcyzy zabezpieczonych w związku z ujawnieniem przestępstwa i poświadczenie nieprawdy w protokole oględzin miejsca, polegające na zaniżeniu liczby zabezpieczonych kartonów papierosów – **1 raz**;

W zamian za odstąpienie od wystawienia mandatu za wykroczenie drogowe – **43 razy**:

- brak ważnego badania technicznego w dowodzie rejestracyjnym pojazdu,
- przekroczenie dozwolonej prędkości jazdy (art. 92a k.w.),
- brak zapiętych pasów podczas jazdy (art. 97 k.w. w zw. z art. 39 ust. 1 pord, art. 97 k.w. w zw. z art. 45 ust 2 pkt 1 pord);
- blokowanie pasa ruchu przez pozostawienie pojazdu w niewłaściwym miejscu;
- przewożenie dziecka bez fotelika;
- przewożenie zbyt dużej liczby pasażerów;

- jazda bez włączonych świateł drogowych;
- wyprzedzanie na podwójnej ciągłej;
- brak dokumentów wymaganych przy prowadzeniu pojazdu mechanicznego;
 - prowadzenie ciągnika rolniczego w stanie technicznym uprawniającym do zatrzymania dowodu rejestracyjnego;
- korzystanie z telefonu komórkowego podczas jazdy (art. 97 k.w. w zw. z art. 39 ust. 1 pord, art. 97 k.w. w zw. z art. 45 ust 2 pkt 1 pord);
- art. 92 § 1 k.w. naruszenie zakazu wyprzedzania poprzez przekroczenie linii podwójnej ciągłej (znak poziomy P-4),
- wyprzedzanie na przejściu dla pieszych,
- prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu
- art. 87 § 1 k.w. kierowanie rowerem w stanie nietrzeźwości (do 1.11.2013 było to przestępstwo art. 178a § 2 k.k.)
- art. 87 § 1 k.w. kierowanie samochodem w stanie po użyciu alkoholu
- przejechał traktorem przez skrzyżowanie na czerwonym świetle art. 92 § 1 k.w.
- kierował samochodem bez włączonych świateł mijania do jazdy dziennej
- prowadzenie samochodu bez uprawnień art. 94 § 1 k.w.
- jazda bus-pasem (art. 90 k.w.)
- nieprawidłowości w zapisie tachografu co do czasu pracy kierowcy (art. 92 ust. 1. w zw. z 1 § 1 ustawy i art. 87 ustawy o transporcie drogowym)
- prowadzenie samochodu ciężarowego z niesprawnym manometrem w układzie pneumatycznym hamulców

Uniknięcie odpowiedzialności za nielegalny pobór prądu (odpowiedzialności za przestępstwo kradzieży energii elektrycznej art. 278 § 5 k.k., koszty odszkodowanie lub tzw. opłaty taryfowej – **2 razy**;

Uzyskanie danych osobowych podatników w celu wykorzystania ich do wyłudzenia od Urzędu Skarbowego zwrotu nadpłaconych podatków – **1 raz**;

Umożliwienie wwiezienia przez granicę RP papierosów bez polskich znaków akcyzy – **1 raz**;

Uzyskanie elektronicznej wersji bazy danych zawierającej wykaz punktów gier o niskich wygranych oraz informacji o planowanych przez Urząd Celny kontrolach doraźnych punktów gier – **2 razy**;

Odstępowanie od kontroli punktów gier o niskich wygranych - **1 raz**;

Dostarczanie do zakładu karnego środków farmakologicznych, suplementów diety, paczek higienicznych i żywnościowych z naruszeniem obowiązujących w zakładzie karnym zasad reglamentacji i kontroli - **1 raz**;

Uzyskanie wpisu do dowodu rejestracyjnego bez przeprowadzenia wymaganego badania technicznego ciągnika rolniczego – **1 raz**;

Uniknięcie odbycia orzeczonej, prawomocnej kary pozbawienia wolności – **1 raz**;

Uzyskanie zwolnienia lekarskiego na druku L-4, poświadczającego nieprawdę co do choroby – **4 razy**;

Uzyskanie historii choroby i innych zaświadczeń lekarskich poświadczających fałszywie, że stan zdrowia nie pozwala na odbycie kary pozbawienia wolności nawet w warunkach szpitala więziennego – **1 raz**.

Przypadki przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k.

W tym zestawieniu wyodrębniono łącznie 187 przypadków³⁷, z których 179 – to przypadki pojedynczej motywacji, zaś 8 - przypadki podwójnej motywacji.

Uzyskanie „nowego” (fałszywego) dokumentu prawa jazdy, w sytuacji w której wręczający łapówkę został wcześniej skazany za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., ma zatrzymane prawo jazdy i orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych – **1 raz**;

Skłonienie do odstąpienia od ukarania mandatem za wykroczenie porządkowe – **5 razy**;

³⁷ Do tej grupy nie włączono 1 przypadku uniewinnienia.

- żebractwo
- spożywanie alkoholu w miejscu publicznym (art. 43¹ ust. 1 u o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)

W zamian za odstąpienie od wystawienia mandatu za wykroczenie drogowe – **26 razy:**

- brak ważnego badania technicznego w dowodzie rejestracyjnym pojazdu,
- przekroczenie dozwolonej prędkości jazdy (art. 92a k.w.),
- brak zapiętych pasów podczas jazdy (art. 97 k.w. w zw. z art. 39 ust. 1 pord, art. 97 k.w. w zw. z art. 45 ust 2 pkt 1 pord);
- blokowanie pasa ruchu przez pozostawienie pojazdu w niewłaściwym miejscu;
- przewożenie dziecka bez fotelika;
- przewożenie zbyt dużej liczby pasażerów;
- jazda bez włączonych świateł drogowych;
- wyprzedzanie na podwójnej ciągłej;
- brak dokumentów wymaganych przy prowadzeniu pojazdu mechanicznego;
- prowadzenie ciągnika rolniczego w stanie technicznym uprawniającym do zatrzymania dowodu rejestracyjnego;
- korzystanie z telefonu komórkowego podczas jazdy (art. 97 k.w. w zw. z art. 39 ust. 1 pord, art. 97 k.w. w zw. z art. 45 ust 2 pkt 1 pord);
- art. 92 § 1 k.w. naruszenie zakazu wyprzedzania poprzez przekroczenie linii podwójnej ciągłej (znak poziomy P-4),
- wyprzedzanie na przejściu dla pieszych,
- prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu
- art. 87 § 1 k.w. kierowanie rowerem w stanie nietrzeźwości (do 1.11.2013 było to przestępstwo art. 178a § 2 k.k.)
- art. 87 § 1 k.w. kierowanie samochodem w stanie po użyciu alkoholu
- przejechał traktorem przez skrzyżowanie na czerwonym świetle art. 92 § 1 k.w.
- kierował samochodem bez włączonych świateł mijania do jazdy

dziennej

- prowadzenie samochodu bez uprawnień art. 94 § 1 k.w.
- jazda bus-pasem (art. 90 k.w.)
- nieprawidłowości w zapisie tachografu co do czasu pracy kierowcy (art. 92 ust. 1. w zw. z 1 § 1 ustawy i art. 87 ustawy o transporcie drogowym)
- prowadzenie samochodu ciężarowego z niesprawnym manometrem w układzie pneumatycznym hamulców

Uzyskanie danych osobowych podatników w celu wykorzystania ich do wyłudzenia od Urzędu Skarbowego zwrotu nadpłaconych podatków – **1 raz**;

Umożliwienie przekroczenia granicy RP obywatelowi obcego państwa, pomimo odmownej decyzji funkcjonariusza Straży Granicznej, który stwierdził popełnienie wykroczenia drogowego (sprawca posiadał w swoim samochodzie tzw. „antyradar”) – **1 raz**;

Uzyskanie elektronicznej wersji bazy danych zawierającej wykaz punktów gier o niskich wygranych oraz informacji o planowanych przez Urząd Celny kontrolach doraźnych punktów kier – **1 raz**;

Skłonienie do odstąpienia od kontroli punktów gier o niskich wygranych - **1 raz**;

Dostarczanie do zakładu karnego środków farmakologicznych, suplementów diety, paczek higienicznych i żywnościowych z naruszeniem obowiązujących w zakładzie karnym zasad reglamentacji i kontroli - **2 razy**;

Uzyskanie wpisu do dowodu rejestracyjnego poświadczającego nieprawdę co do przeprowadzenia wymaganego badania technicznego pojazdu – **2 razy**;

Uniknięcie odbycia orzeczonej, prawomocnej kary pozbawienia wolności – **1 raz**;

Uzyskanie poświadczenia nieprawdy co do stanu zdrowia w dokumentach wystawianych przez lekarza, tj:

- w zwolnieniu na druku L-4 – **5 razy**;
- w historii choroby i innych zaświadczeń lekarskich wykorzystanych następnie do wyłudzenia z ZUS-u zasiłku chorobowego, a następnie świadczenia

rehabilitacyjnego - **2 razy**;

- w zaświadczeniu o zdolności do wykonywania pracy – **1 raz**;

Zakup i przemycenie do zakładu karnego marihuany – **1 raz**;

Skłonienie do odstąpienia od kontynuowania czynności służbowych podjętych wobec nietrzeźwego sprawcy awantury domowej i odwiezienia go na izbę wytrzeźwień lub do szpitala – **5 razy**;

Skłonienie do odstąpienia od zatrzymania i wszczęcia czynności związanych z pociągnięciem do odpowiedzialności karnej sprawcy kradzieży towarów w sklepie – **1 raz**;

Uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu teoretycznego i praktycznego na prawo jazdy (instruktorzy nauki jazdy występowali w roli płatnych protektorów i pomocników do przekupstwa egzaminatorów) - **98 razy**;

Uzyskanie poświadczających nieprawdę wpisów w dokumentacji z wykonania kary ograniczenia wolności – **2 razy**;

Skłonienie do odstąpienia od wszczęcia czynności związanych z pociągnięciem do odpowiedzialności karnej sprawcy zniszczenie mienia - **1 raz**;

Skłonienie do odstąpienia od zatrzymania i wszczęcia czynności związanych z pociągnięciem do odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa:

art. 305 ust. 1 ustawy z dnia 30.06.2000 r. - Prawo własności przemysłowej (kobieta próbowała sprzedać fałszywy telefon komórkowy marki SAMSUNG) - **2 razy**;

W związku z popełnieniem przestępstw z art. 222 § 1 k.k. i art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. – **4 razy**;

W związku popełnieniem przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. – **20 razy**;

W związku popełnieniem przestępstwa art. 178a § 2 k.k. – **3 razy**;

Zwrot zatrzymanego dowodu rejestracyjnego pojazdu – **1 raz**;

7.2. Kto był beneficjentem udzielenia łapówki?

Przypadki sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 k.k.

Tylko sprawca przekupstwa – 52 razy

Sprawca przekupstwa i osoba trzecia – 4 razy, w tym

- trzy pasażerki, które mają zdążyć na konkurs tańca (łapówkę wręczał kierowca samochodu) – 1 raz
- pozostali właściciele firmy, która reprezentuje czerpała zyski z automatów .do gier o niskich wygranych - 3 razy

Tylko osoba trzecia – 10 razy, w tym:

- klient adwokata, który przekazywał służył pomocą w przekazaniu łapówki – 4 razy
- obcokrajowiec starający się o zalegalizowanie pobytu na terytorium RP – 6 razy

Przypadki przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k.:

Tylko sprawca przekupstwa – **77 razy**;

Sprawca przekupstwa i osoba trzecia – **100 razy**, w tym:

- właściciele firmy, którą reprezentował przekupujący, prowadzącej działalność w polegającą na organizowaniu gier na automatach o niskich wygranych – 1 raz;
- współsprawca kradzieży – 1 raz;
- pracownicy firmy budowlanej, zatrudnieni u przekupującego - 1 raz;
- osoba zdająca, która lub w imieniu której "okupiono" płatne pośrednictwo w załatwieniu pozytywnego wyniku egzaminu na prawo jazdy i pomocnictwo w przekazaniu łapówki – 97 razy

Tylko osoba trzecia – **6 razy**, w tym:

- skazany, który podzegał adwokata do przekupienia sędziego i lekarza – 1 raz

- osoba, która ich opłaciła, aby zdobyć pretekst do szantażowania lekarza – 2 razy
- koleżanka wręczającego, która spożywała alkohol w miejscu publicznym. – 1 raz;
- żona wręczającego, złapana na gorącym uczynku przestępstwa z art. 305 ust. 1 ustawy z dnia 30.06.2000 r. - Prawo własności przemysłowej (kobieta próbowała sprzedać fałszywy telefon komórkowy marki SAMSUNG) – 1 raz;
- kolega, kierowca pojazdu, który dopuścił się wykroczenia w ruchu drogowym - 1 raz;

7.3. Rodzaj funkcji publicznej

Tabela. Rodzaj funkcji publicznej

Osoba pełniąca funkcję publiczną	Sprzedajność (art. 228 § 3 k.k.)	Przekupstwo (art. 229 § 3 k.k.)	Łącznie
Policjant	8	60	68
Diagnosta w stacji obsługi pojazdów	3	1	4
Lekarz prowadzący	6	5	11
Ordynator oddziału	4	3	7
Z-ca Naczelnika Wydziału Komunikacji Starostwa Powiatowego	1	1	2
funkcjonariusz Służby Więziennej w zakładzie karnym/areszcie śl.	1	3	4
Kontroler legalności poboru energii elektrycznej, będący upoważnionym przedstawiciel Zakładu Energetycznego	2	0	2
Strażnik graniczny	36	3	39
Pracownik Urzędu Skarbowego	1	1	2
Strażnik miejski	0	3	3
Egzaminator, kierownik Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego	0	98	98
Celnik	4	1	5
Lekarz medycyny pracy	0	1	1
Sędzia	0	1	1
Funkcjonariusz Straży Ochrony Kolei	0	2	2
Pracownik Działu Robót Publicznych i Prac Społecznie Użytecznych Zakładu Robót Publicznych Urzędu Miejskiego0	0	2	2
Ogółem	66	185³⁸	251

³⁸ W dwóch przypadkach (czynach) przekupujący udzielał łapówki jednocześnie dwóm osobom pełniącym różne funkcje publiczne: w jednym przypadku byli to sędzia i ordynator, w drugim - policjant i strażnik miejski.

7.4. Korupcyjna inicjatywa i jej skuteczność

W wypadku analizowanych przestępstw sprzedajności o.p.f.p. z art. 228 § 3 inicjatywa korupcyjna pochodziła głównie od strony przekupującej (48 przypadków). Jedynie w 8 przypadkach o.p.f.p. zainicjowała łapówkę. W 10 kolejnych przypadkach inicjatywa pochodziła od osoby trzeciej, w tym:

- w 6 przypadkach od założycieli grupy przestępczej, którzy zorganizowali proceder legalizowania pobytu obcokrajowców na terytorium RP przy wykorzystaniu ślubów z obywatelkami Polski,
- w 4 przypadkach od adwokata, działającego w imieniu swojego mocodawcy.

Cechą charakterystyczną badanych przestępstw okazała się dwustronność aktu korupcji. Oznacza to, że po udzieleniu łapówki następowało jej przyjęcie przez o.p.f.p. Miało to miejsce we wszystkich 66 badanych przypadkach.

Z kolei wśród przypadków przekupstwa o.p.f.p. z art. 229 § 3 k.k. pomysł załatwienia sprawy za łapówkę pochodził najczęściej, bo w 101 przypadkach, od osoby trzeciej. Bała to:

- osoba, która opłaciła wręczających łapówkę, aby zdobyć pretekst do szantażowania lekarza – 2 razy;
- instruktor jazdy występujący w roli pomocnika do przekazania łapówki i płatnego protektora w jednej osobie – 97 razy;
- inny skazany, który za łapówkę uzyskał poświadczenie nieprawdy co do wykonania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne – 2 razy

Sam przekupujący wystąpił z korupcyjną inicjatywą w 81 przypadkach. Tylko 1 raz inicjatorem okazała się o.p.f.p.

W 113 przypadkach akt korupcji miał charakter wzajemny, tzn. udzieleniu korzyści majątkowej lub jej obietnicy towarzyszyło jej przyjęcie przez o.p.f.p. W 70 przypadkach akt korupcyjny miał charakter jednostronny (niewzajemny), czyli oferujący łapówkę spotkał się z odmową ze strony o.p.f.p.

8. Środki łapownictwa

Tabela . Środki łapownictwa

Środki Łapownictwa Jednorodne				
Środek łapownictwa		Sprzedajność (art. 228 § 3 k.k.)	Przekupstwo (art. 229 § 3 k.k.)	Łącznie
Korzyść Majątkowa	Pieniądze	52	159	211
	Inna postać	10	0	10
Obietnica korzyści majątkowej	Pieniądze	21	21	21
	Inna postać	1	1	2
Korzyść osobista		0	0	0
Obietnica korzyści osobistej		0	0	0
Środki Łapownictwa Mieszane				
Pieniądze oraz inna postać korzyści majątkowej		3	1	4
Pieniądze oraz obietnica innej korzyści majątkowej		0	1	1
Obietnica pieniędzy oraz pieniądze		0	0	0
Ogółem		66	183	249

Tabela. Wysokość łapówek pieniężnych

Wysokość łapówki	Sprzedajność (art. 228 § 3 k.k.)	Przekupstwo (art. 229 § 3 k.k.)	Łącznie
10 zł	0	1	1
20 zł	2	1	3
40 zł	0	1	1
50 zł	9	15	24
60 zł	6	0	6
70 zł	3	0	3
80 zł	1	1	2
84 zł	1	0	1
90 zł	1	1	2
99 zł	0	1	1
100 zł	12	15 ³⁹	27
110 zł	0	1	1
140 zł	0	1	1
150 zł	2	3	5
200 zł	0	7	7
260 zł	0	1	1
300 zł	0	3 ⁴⁰	3
400 zł	0	3	3
500 zł	2	5 ⁴¹	7
670 zł	0	1 ⁴²	1
1000 zł	5 ⁴³	63	68

³⁹ W jednym przypadku kwota 100 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁰ W jednym przypadku kwota 300 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴¹ W jednym przypadku kwota 500 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴² W tym przypadku kwota 670 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

1050 zł	0	2	2
1100 zł	0	3	3
1200 zł	0	1	1
1300 zł	0	1	1
1400 zł	0	11	11
1440 zł	0	1 ⁴⁴	1
1500 zł	0	1	1
1600 zł	0	1	1
1620 zł	0	1	1
1700 zł	0	1	1
2000 zł	0	4	4
2100 zł	0	3	3
2300 zł	0	1	1
2500 zł	0	1	1
2600 zł	0	1	1
2700 zł	0	1	1
3000 zł	1	2	3
5000 zł	3 ⁴⁵	2 ⁴⁶	5
7000 zł	2 ⁴⁷	0	2
10.000 zł	3 ⁴⁸	1 ⁴⁹	4
15.000 zł	1 ⁵⁰	0	1

⁴³ W jednym przypadku kwota 1000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁴ W tym przypadku kwota 1440 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁵ W dwóch przypadkach kwota 5000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁶ W obu przypadkach kwota 2000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁷ W jednym przypadku kwota 7000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁸ W dwóch przypadkach kwota 10.000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁴⁹ W tym przypadku kwota 10.000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

20 \$	0	1	1
40\$	0	1	1
20 euro	0	1	1
20 euro i 9 \$	0	1	1
nieustalona kwota	1	15 ⁵¹	16
Ogółem	55	182	237

Inna postać korzyści majątkowej:

W grupie przestępstw z art. 228 § 3 k.k. inna postać korzyści majątkowej wystąpiła w 14 przypadkach i w szczególności polegała na udzieleniu łapówki, która przybrała postać:

100 kg pszenicy o wartości około 100 zł – 2 razy

150 kg pszenicy o wartości około 100 zł – 2 razy

200 kg pszenicy o wartości około 120 zł – 2 razy

Metalowej linki o wartości około 70 zł – 1 raz

2 kompletów dywaników samochodowych o wartości około 120 zł – 1 raz

2 butelek wódki o wartości około 40 zł – 1 raz

20 butelek alkoholu o wartości około 2000 zł oraz sfinansowanie co najmniej 20 posiłków w restauracji o wartości około 1600 zł – 1 raz

sfinansowania kilku posiłków w restauracji o wartości około 400 zł – 1 raz

zgrzewki 6 konserw o łącznej wartości 25,20 zł - 2 razy

sprzedaży i montażu po zaniżonej cenie samochodowych filtrów: powietrza i kabinowego o łącznej wartości około 50 zł – 1 raz

Z kolei w grupie przestępstw z art. 229 § 3 k.k. inna postać korzyści majątkowej wystąpiła w 3 przypadkach i w szczególności przybrała postać:

- sfinansowania kilkakrotnie posiłków w restauracji (łącznie wartość około 400 zł)

⁵⁰ Kwota 15.000 zł stanowi sumę wszystkich łapówek pieniężnych przyjętych przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

⁵¹ W dwóch przypadkach na łapówkę pieniężną w łącznej nieustalonej kwocie złożyły się łapówki częściowe w nieustalonych kwotach, przyjęte przez sprawcę w ramach czynu ciągłego (art. 12 k.k.).

- darmowego parkowania na terenie miasta
- kosmetyków o nieustalonej wartości

III. Wnioski

Z przeprowadzonego badania zasadniczo wynika jedna rekomendacja, aby zrezygnować z utrzymywania w kodeksie karnym rozróżnienia na typy podstawowe sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. (art. 228 § 1 k.k. i art. 229 § 1 k.k.) i ich kwalifikowane odpowiedniki z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. Przemawia za tym kilka okoliczności.

Po pierwsze, analiza statystyczna częstości przypadków osądzenia poszczególnych typów przestępstw sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. wskazuje, że zasadniczo najczęściej sprawcy łapownictwa dopuszczają się realizacji znamion typów kwalifikowanych z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. Wśród wszystkich typów przestępstw sprzedajności i przekupstwa osoby pełniące funkcję publiczną właśnie te dwa typy kwalifikowane stały się najczęstsze, przekraczając łączną liczbę pozostałych typów z art. 228 i 229 k.k., a także wszystkich pozostałych przestępstw korupcyjnych. A zatem to realizacja znamion stypizowanych w art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. stała się najczęstszą formą popełnienia odpowiednio sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. Ich sprawcy tworzą statystycznie zasadniczy trzon przestępczości korupcyjnej w Polsce.

Po drugie, z przeprowadzonego badania wynika, że zidentyfikowanie wprost, który przepis prawa jest lub miałby być naruszany stanowi ogromny praktyczny kłopot dla sądów i prokuratur, które z zasady unikają w tej sytuacji wskazania konkretnego przepisu, poprzestając na ogólnym stwierdzeniu o zaistnieniu naruszenia przepisów prawa albo zastępując tę kategorię równie ogólnym wskazaniem o naruszeniu obowiązków lub czynności służbowych. Obowiązujące rozwiązanie nie jest funkcjonalne, albowiem utrudnia pracę organów stosujących przepisy art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k., które w znacznej liczbie przypadków, aby wyjść naprzeciw wymaganiom stawianym w tych typizacjach skazane są na poszukiwanie naruszanych przepisów w kazuistycznych aktach prawnych niższego rzędu.

Po trzecie, z analizy struktury kar orzekanych za przestępstwa z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. wynika, że sądy stosują raczej łagodny wymiar kary, trzymając się dolnych widełek ustawowego zagrożenia, przewidzianego za te przestępstwa. W praktyce ich sprawcy karani są z podobnym stopniem surowości jak sprawcy typów podstawowych. Wynika z tego, że wstępne założenie, które legło podstaw wyodrębnienia analizowanych typów kwalifikowanych, a mianowicie konieczność surowszego karania przypadków z zasady charakteryzujących się wyższym stopniem społecznej szkodliwości nie jest realizowane w praktyce. Co może oznaczać, że w ocenie sądów przypadki przestępstw sprzedajności i przekupstwa określone w typach kwalifikowanych z art. 228 § 3 k.k. i art. 229 § 3 k.k. w praktyce nie są obciążone wyższym ładunkiem społecznej szkodliwości w zestawieniu z ich odpowiednikami w typach podstawowych.

Po czwarte, wydaje się błędne założenie, że możliwe jest wyizolowanie spośród przypadków sprzedajności i przekupstwa o.p.f.p. tych, w których zdarzenie korupcyjne prowadzi do naruszenia przepisu prawa, albo przynajmniej związane jest z założeniem, że może do tego doprowadzić i tych, w których przyjmowana lub udzielana łapówka albo jej obietnica oderwane są od kontekstu naruszenia przepisu prawa. W ostatecznym rozrachunku nawet w przypadku, w którym łapówki udziela petent, działający z własnej inicjatywy, po dokonaniu przez o.p.f.p. czynności, kierując się do tego chęcią odwdzięczenia się za zrealizowanie czynności leżące w zakresie funkcji publicznej przyjmującego (klasyczny przykład przyjęcia kwalifikacji w typie podstawowym), to tak w tle jego zachowania i tak pozostaje intencja zapewnienia sobie na przyszłość przychylności o.p.f.p., a więc naruszenia zasady równego traktowania obywatela przez organy władzy publicznej art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W takiej sytuacji udzielający łapówki będzie działał także w celu skłonienia o.p.f.p., niejako na przyszłość, do naruszenia wymienionego przepisu Konstytucji, zaś ten, kto zdecyduje się przyjąć taką łapówkę zrobi to z intencją dopuszczającą w przyszłości taką ewentualność, a więc de facto przyjmie bezprawną za naruszenie przepisu prawa.